

3

ARTIS
MUSICÆ,
METHODICE
LEGIBVS LOGICIS
INFORMATÆ

LIBRI DVO.

AD TOTVM MUSICÆ AR-
tificium, & rationem componendi val-
de accommodi.

CVM ADIVNCTA IN CAL-
celibri de modis disputa-
tione:

PRO BRVNSVICENSIVM
Schola Cathariniana conscripti
& editi,

A
IOANNE MAGIRO CASSEL-
lano, Schola eiusdem Cantore.

10. *Re.*

FRANCOVRTI

Ex Officina Paltheniana, Sumtibus Io-
hannis Spiessij.

Anno C. M. D. XCVI.

CLARISSIMIS ET
CONSULTISSIMIS VIRIS,

PIETATE, PRUDENTIA

& virtute præstanti-
bus,

D. HENRICO CAMERARIO I. V. DO-
ctori, & in alma Urbis rosarum Academia Pro-
fessori, eiusdemque Reipublicæ Syndico
ordinario, &c. Nec non

D. BERNHARDO BYNGENSTEDIO,

D. BARTHOLDO KICHLERO,

D. MARTINO CHEMNICIO, BRUNSVICEN-
SIBVS,

U. I. Doctoribus, causarumque patronis excellen-
tibus, Dominis, & affinibus suis summa
obseruantia colendis.

EXperimur, clarissimi viri, qui iuuentu-
tem scholasticam docemus, in discendis
præceptis *Musicis*, non eam, quæ in a-
liis liberalibus ponitur, operam diligentiamque
collocari, tanquam *Musica* reliquis disciplinis sit
inferior, aut nullum in humana vita *Vsum* ha-
beat: quem tam nobilis artis, tam indignum con-
temtum, nemo bonus potest sine stomacho intue-
ri, ut, qui se paulum modo præstare posse sperat,

E P I S T O L A

is nitatur, quantum possit, curare sedulo, quemadmodum eam ab ista iniuria vindicet, & ipsi pristinum suum nitorem, vel describēdis, & publicandis ipsius præceptis, vel excitanda, & ad bene canēdum informanda iuventute, restituat.

Quod cum ita sit, nemo, opinor, facile improbabat huius lucubratiunculae Musicae publicationem, cui propositum est, tantum dignitati & existimationi Musicae inservire, & si nō omnes, saltem aliquos inuitare, qui de ista arte sentiant honorificentius, eamq; studiosius addiscant, non ut multi usu discunt canere, cum vera artis fundamenta prorsus ignorent, & ita non absimiles sint, vel balbutientibus pūeris, vel imperitis monachis monialibus ve, nihileorum, quorum literas & verba, quotidie legunt & decantant, intelligentibus, sed ut artem ipsam ex veris ipsius præceptis, & descriptionum singularum manifesta perspicuitate, penitus intelligant, qui finis cum per se sit laudabilis & honestus, id quod eius causa suscipitur, inhonestum esse non potest.

Ut autem toti tractationi aliquid lucis adderem

D E D I C A T O R I A .

derem, cum (testibus etiam Musicis præstantif-
 simis) ars nulla dici possit, quæ non suis, certis, &
 generalibus regulis contineatur, & ars, ut est,
 ars, tractanda sit, secutus leges logicas, artis præce-
 pta tradidi omnino necessario & perpetuo vera;
 toti arti homogenea, natiua & propria, eaq; om-
 nia ac singula, quæ generalia generaliter & se-
 mel, quæ specialia specialiter & semel: & inter
 se velut unius Musici corporis genuina & viua
 membra ita disposui, ut instar cathenæ inuicem
 cohæreant, & unicuiq; tam infimo & specialif-
 simo, quam summo & generalissimo, suus locus
 datus sit & tributus. Contra vero, quæ vel fal-
 sa, vel contingentia & fortuita, quæ impropria
 & aliena, quæque ab usu bene canentium remo-
 ta, ea suis auctoris reliqui. Exempla prophana,
 scurrilia, leporina, & impia reieci, Addidi
 autem maxime perspicua, illustria, nota, pia &
 utilia, eaque e foro bene canentium adducta, &
 ita ostendi Musicam hominibus nõ ad profanos,
 sed sanctos usus, diuinitus concessam, præceptis
 veris, propriis, & generalibus contineri.

E P I S T O L A

Etsi vero inter hæc ipsa nonnulla occurrent, de quibus alii prima fronte secus videntur iudicaturi, ac sentiunt ista mea lucubrationes, & ideo necessarium fuisse statuent, de iis initio lectorem monitum & institutorum rationes expositas esse: tamen cum nec absoluta omnium ratio institui potuerit, ea enim libellum, qui pro discipulis est scriptus, plus iusto auctiorem reddidisset; nec singularis quorundam tractatio esse quiverit, ut quæ omnium expectationi satisfacere non potuisset; factum est ut eorum omnium plenaria decisio alii cuidam, de iis agendi, commoditati, fuerit reservata. Nec huius consilii mei rationes quenuquam improbaturum spero, præsertim cum hæc omnium prima sit editio, cui facile id, quod aliis accidit, accidere possit. Neque enim prima operis cuiusquæ editio tam potest esse absoluta perfectaque, in qua dies posterior, prioris semper discipulus, non aliquid inueniat, monstretque immutandum corrigendumque.

Quod vocabula, seu ut loquuntur, terminos attinet,

DEDICATORIA.

attinet, plurimum sum ususis, quæ hæcenus in descriptione huius artis usurpata etiam ab aliis. Danda est enim opera artifici, ut Glareani verbis utar, ut quam propriissime accedat ad aliorum phrasas & voces, ut eo melius intelligatur, nec auctor nouitatis, minime necessaria videatur; ut item quæ propriissime loquatur cū aliis, nec potest Musicus libentius & magis proprie, cum quoquam loqui, quam cum iis, qui eandem cū ipso artem profitentur. Alicubi tamen necesse fuit querere noua vocabula, vel veteribus significantiora, quia nominanda fuerūt res quædam propriis appellationibus, & definienda pene nouis definitionibus, quas in huius artis explicatione reliqui non attigerant, vel parum latine nominauerant, nec multo verius aut rectius descripserant, ut quemadmodum confido, nemo vir bonus existimaturus sit, me parum prudenter fecisse, qui eiusmodi nouitati studuerim. Neque enim continuo reiici aut improbari potest, quod nouum est: alioquin nihil, quod non improbandum reiiciendumque esset, in ullo auctore

E P I S T O L A

haberemus , cum omnia , quaecunque habemus
sive vocabula , sive res ipsas , spectemus , etiam
vetustissimorum auctorum , aliquando fuerint
nova.

In editione autem huius qualiscunque mei
laboris musici , clarissimi consultissimique viri ,
vos mihi elegi , quibus qualemcunq; hanc operam
inscriberem & dedicarem ; Idque ideo , ut vobis ,
qui innumeris me beneficiis , & humanitatis af-
finitatisque studiis , ornastis , animum gratum
declararem , & eam , qua perspexi vos erga me
affectos esse , benevolentiam , & in me iuvando
promouendoque promptitudinem retinerem , &
illustribus vestris nominibus auctoritatem huic
meo labori , qui per se tenuis & exiguus est , apud
bonos conciliarem , & facerem , ut maiore cum
voluptate & alacritate legeretur , cognoscere-
tur , & iudicia aliorum de eodem essent candi-
diora , ut item vos & auctoritate , & eruditione
potentes huius mei laboris patronos haberem ,
aduersus eos , qui bene dicta non solent bene in-
serpretari , & tandem ut nostrorum civium li-
beris,

DEDICATORIA.

beris, facta honesta illustrium vestrorum nominum mentione, qui eandem cum ipsis patriam habetis, calcitrare adderem, ad maiorem in studiis operam ponendam: Cum enim ad studia, gloria accendatur, & honos alat artes, non dubito, quin multi sint futuri, qui ad ardentius studium, maioremque in bonis & liberalibus studiis diligentiam, hac vestrorum nominum recordatione, accendantur. Quamobrem vos patronos meos oro, ut qualecunque hoc scriptum grata mentis significationem accipiatis, & contra alios, qui potius ex cæco affectu, quam sano rerum Muficarum intellectu iudicaturi sunt, id defendere ne dedignemini, meque & studia mea promouere, ut hæcenus consueuistis pergatis.

Oro æternum Deum patrem Domini nostri Iesu Christi, ut vos, vestras uxores suauissimas, dilectissimosque liberos, quam diutissime incolumes conseruet, & suo sancto Spiritu studia & consilia vestra in sui nominis gloriam, & vestrum omnium, & aliorum commodum & æternam salutem dirigat. Amen. Bene valete,

EPISTOLA DEDICATORIA.

*Et me ut facitis, amate. Data ex Museo meo
tertio Kalend. Septembris, Anno Domi-
ni 1592.*

Vestras Excellentias & Am-
plitudines summa obser-
uantia colens.

Iohannes Magirus Cassel-
lanus, Cantor Scholæ
Brunsvicensium Catha-
rinianæ.

BRVN-

BRUNSVICENSIVM SCHOLÆ CATHARINIANÆ ALVMNIS

S. P. D.

M. Carolus Bumannus, Rector.

PLato in Timæo Locro, Philosophiam, quæ de moribus & vita tractat τὰς μουσικὰς ἀγεμόνα Musicæ ducem vocat, ideo quod nemo Musicus esse possit, ut idem lib. 3. de Rep. docet, qui formam virtutum non susceperit. Equidem longe maiore studio animus curādus est, quam corpus, cum multo plures sint animi morbi, qui dies noctesque mentes nostras exedunt, quam corporis, quibus nec minus Musica medetur, quam Philosophia moralis: quæ præscribit, quæ harmoniæ animi affectus inflammare vel mitigare possint. Scite enim ex Damonis nobilissimi Musici doctrina θεοφιλόσοφος, quæ vis sit modi Phrygii, quæ Dorici, quæ Ionici, quæ Lydii, & cæterorum, edisserit: Funebres harmonias esse Lydias mixtas, & Lydias intensas atque acutas χαλαρὰς & molles, & temulentas esse, Ionicas & Lydias. Atqui lamētatio & planctus virum non decet, imo ne quidem mulierem, quæ commodis sit moribus, igitur harmonias Lydias mixtas, & Lydias intensas atq; acu-

P R A E F A T I O.

tas inter graues viros inutiles esse: Et custodes ciuitatis maxime omnium dedecet ebrietas, & mollities, & inertia: Igitur Ionicis & Lydiis apud bellicosos homines non esse vtendum docet, & sic deinceps: quemadmodú eodem fere modo de harmoniis Musicis Aristoteles 8. Polit. differit: Vbi præterea Musicam ad mores, & ad animum conformandum plurimum valere, diserte affirmat. Nam in rythmis, hoc est cantionum articulationibus & harmoniis est imitanda similitudo rerum ipsarum, vt iræ, lenitatis, fortitudinis, temperantiæ, quæ, vt experientia testatur, animum variis affectibus excitant: Omnis autem imitatio, quæ affectum in animis audientium excitat, mores nostros conformat. Quæ vtilitas artis Musicæ admodum honorifica est. At tam est ea delectabilis, quam salubris. Facit enim & ad lulum, & ad conuersationem, quemadmodum omnia ea, quæ cum iucunditate coniuncta sunt. Ideo Homerus & Virgilius interdum Musicos canentes introduxerunt, quod Musica & iucunditatem habeat, & ad recreationem, & ad conuersationem faciat. Sicut enim somnus & vinum, sic & Musica curas abigit. Igitur, concludit Aristoteles, Musica & lusus, & virtutis, & conuersationis causa repetenda est. Quod cum ita sit, honesti & optimæ
spei

P R A E F A T I O.

spei adolescentes & pueri, etiam atque etiam vos monitos volo, ne hanc artē abiiciatis. Nam vel maximi duces fidibus & tibiis canere non erubuerunt. Imo cum apud Græcos, tum apud Romanos in conuiujs post cœnam, lyram circumferre consueuerunt, qua res gestas & laudes fortium virorum cecinerunt, quam cum Themistocles recusasset, habitus est indoctior, laudatus autem Epaminondas, quod & cytharis ludere, & ad sonum chordarum cantare fuerit eruditus. Et cū Musicæ artis præcepta a doctissimo viro D. Ioanne Magiro, compatre meo colendo, Cantore scholæ nostræ dignissimo, erudita & perspicua methodo sint conscripta, vt meo iudicio vel reliquos omnes, qui eadē methodo hanc artem complecti, conati sunt, superarit, in illis vos ab ipso erudiri non pigeat: pulcrum enim est, Fac periculum in literis, fac in palæstra, fac in Musicis, solertem dabo. At turpe illud ὄρος λύρας, quemadmodum ideo apud Gelliū, pater filios si ὄνοι λύρας fuerint, iubet exhæredes esse Festiuiter autē dixit Stratonicus apud Athenæū de Cleone quopiam, cui nomen inditum boui, cum scite caneret voce, at lyra non perinde vteretur: olim asinus ad lyram dictus est, nunc vero bos ad lyram. Bene valete, & præceptorem vestrum amandum, hac opera Mu-

EPIGRAMMATA.

fica de vestris studiis bene mereri velle, vestri-
que honoribus multum fauere, omnino vobis
persuadete. Brunopoli, e Musæo nostro Calen-
dis Septembris, anno Domini. 92.

EPIGRAMMATA
REVERENDISSIMORVM ET

Doctissimorum virorum apud Brunsvicenses verbi
diuini ministrorum & scholarum
collegarum.

D. MELCHIORIS NEOFANII VERBI MINI-
stri ad D. Petrum.

Thesauros inter summos, & maxima dona,
Humano generi, quæ dedit ipse Deus:

Musica præ reliquis primas tenet, ardua cæli

Limina quæ ingreditur, mulcet & ore Deos.

Afficit atque homines suauis modulamine cantus,

Saxa mouet, seuas allicit atque feras.

Huic operam Angelici nauant super æthera cætus,

Cum celebrant summum voce sonante Deum

Huic operam iuuenes dant innuptaque puella,

Et plectris curas carmine & ore leuant.

Maxima pars hominum tantum modulatur, at vsu

Artis curam vix vnus & alter habet.

Negligit hanc etiam tandem studiosa iuuentus,

Est præceptores maxima culpa penes.

Nemo iuuentutem primis informat ab annis,

Concinnos modulans qua regat arte sonos.

Hanc sed ut amoueas a te doctissime, culpam,

Tradita cui nostra est cura Magis schola:

Musica

EPIGRAMMATA.

*Musica succincta Methodo, precepta, breuique,
Præsenti proferens, artis amore, libro.*

*Dignum laudæ tuum studium: tibi grata reseruas
Plurima pro cura hac premia posteritas.*

*Tu tibi ne desis ipsi studiosa iuuentus
Consule nunc studiis sedulitate tuis.*

MUSICA EIVSDEM.

*Musica Vitali Suavis Incundior aurâ
Vsq̃ quam nil homini munere dulcius hoc
Sanctorum in cœlis cœtus encomia summi
Ingeminat regis angelicusque choru S
Cum quo iangemus etiam nos denique cœli
Apta Clarum Inter Sidera Voce modum*

A L I V D.

M. Friderici Petri verbi ministri ad D.
Andream.

D Eleſtent alios quaſiti ſcœnore nummi,
Quaue racemiferis vina coluntur agris.
Aut domus, aut Tyrio ſaturata murice veſtes,
Venantumve greges, aut graue Martii opus,
Tu mihi, tu dulcis placeas ante omnia Muſa,
Tu mihi incundos efficiasque ſonos.
Sen puer arguto moduletur gutture carmen,
Tibia ſeu teneros ſingat eburna Modos.
Nam poſt verba Dei ſacrata viamq̃ ſalutis
Proximus, in ſummis, te, tenet ordo, bonis.
Tu quod ad æthereos verbo Deus efficit vſus,
Hoc facis ad vitæ ſcilicet huius opus.
Tu triſtem ſuaui mulces dulcedine mentem,
Gaudia tu latis ſplendidiora facis.

EPIGRAMMATA.

*Ut Methymneo gauderet Arione Delphis,
 Fecit amor cantus Musa sonorus tui.
 Orphea mirati lapides sylvæq; feraq;
 Cerberus & Disis cum Phlegethonte domus.
 Cum cytharam David pleetro pulsaret eburno,
 Desiit infestum Saulus habere malum.
 Sapphatisdes populo Iona responsa rogantis
 Reddidit ad blanda sua canora tyra.
 Grata sed & celsi venient cum gaudia cœli,
 Musica lætitiæ pars erit una nova;
 Consona cum diuersa chori discrimina vocum
 Iungent in laudes maxime Christe tuas.
 Felices igitur qui te discunt que docent que
 Legibus hoc logicis tradita scripta libro.*

M V S I C A

*M. Ioannis Gasmeri verbi ministri ad
 D. Catharinam.*

<i>Musica diuinum est</i>	<i>Munus, venerabile donum M</i>
<i>Vix quo quid melius</i>	<i>Vix quo quid dignius vsq;</i>
<i>Si non obscœnis</i>	<i>Sed tantum rebus honestis</i>
<i>Inseruit, celebratque</i>	<i>Insignia munera Christi</i>
<i>Crudeli gerit hic</i>	<i>Cautes sub pectore, qui ne C</i>
<i>Aonidæ græue carmen</i>	<i>Amat, nec Musica pleetr A.</i>

A L I V D.

*M. Hardwici Brinckmanni Con-
 rectoris.*

M *usica, musarum Mystæ, mirabile munus,
 Na meliore, modo, methodo, munita, Magiri;
 Mellifluo mulcet, mentes, modulamine, mœstas,
 Misoca los mollis, morosos mitificatque.*

Mellifluis

EPIGRAMMATA.

*Melliflui moduli memorant magnalia missi
 Messia, magnam mundi meminere monarcham;
 Malsa malum minuunt; minuit mage Musica multo
 Maxima mœstitia, membris, medicina, molesta;
 Musica, muscarum, meditantem multa maligna
 Mortali misero, mandat migrare, magistrum.
 Idcirco ingenui iuvenes, insignibus illam
 Instructam indicis intentius inspicitote.*

A L I V D.

**D. Eberhardi Sezenii Rectoris Scholæ
 quæ est ad D. Blasium.**

M*usica letitia cœmes est, cordisque serenat
 Nubila, & usque stygis tristia spectra fugat.
 Musica torpentes suavi modulamine sensus
 Erigit ad summi gaudia summa poli.
 Musica & æterna, præ gustum, qua pia, vita
 Præbet, & hunc mira dexteritate fonet.
 Quapropter studiosa cohors, cœtusq; tenelle
 Musarum, & rebus dedita turba sacris.
 Non huius tantum suauem mirare leporem,
 Artis vel dulces suscipe quæso sonos.
 Aprimis sed fac annis molimine summo
 Hanc sit discendi qua via plana scias.
 Atque viros artis qui conscripserè canendî
 Dogmata constanti dilige amaq; fide.
 Illorum & multo præcepta relicta labore
 Qua potes assidua sedulitate lege.
 Inter quos Ianus præstat floretque Magirus,
 Musica qui Methodo dexteriore docet.
 Huius scripta, puer, primi dum temporis ætas
 Floret, peruisit, valde, reuolue modo.*

EPIGRAMMATA.

*Huius sic artis posito fundamine, tandem
Perfekte vocem quamlibet ipse canes.*

A L I V D

Henrici Strombergii Musici.

Dignus laude labor, conatus & ille Magire,
Artis iam melica quo penetrare subis.
Nam (sua sit reliquis laus non praecepta peritis
Harmonici numeri, qui volvere quidem
At nondum licuit) methodo disposita fideli
Rite rudimenta tradis in arte via.)
Mitius ille placet labor integer atque politus:
Nil sapit is, labor hic cui placuisse nequit.

MUSICÆ

I
MUSICÆ
LIBER PRIMVS
DE PARTE ELEMEN-
TARIA.

Cap. 1. *De Musica & Cantu.*

Musica est ars bene canendi. Subiectum eius est Cantus.

Cantus est sonus, articulata modulatione variatus. Variatio Cantus plurimum systemate describitur.

Systema Cantus sunt lineæ rectæ parallelæ plurimum quinque.

Cantus est simplex vel coniunctus.

Simplex est, qui vna sola modulatione canitur: Vulgo choralis dictus.

Coniunctus, qui diuersis modulationibus, iucunde consonantibus, plurimum inæqualiter canitur: Vulgo Figuralis dictus.

Musicæ partes sunt duæ, Elementaria & Harmonica.

Cap. 2. *De parte Elementaria &
Elemento.*

Pars Musicæ Elementaria est de Elementis Cantus.

Elementum Cantus est, ex quo Cantus constituitur. Eius consideratio est duplex: Essentialis vel Accidental. Illa de essentia Elementi est; Hæc de adiunctis.

Elementum est, duplex: Princeps, vel Ministrum.

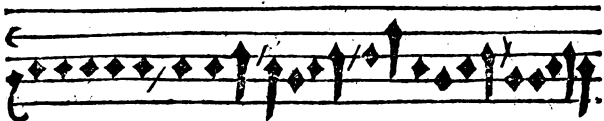
Princeps est quo Cantus systemati inscribitur: Estque Nota vel Pausa.

Nota est Elementum soni: Genera duo sunt: Vnum est simplicium; Alterum Compositarum. Vtrumque Cantus Simplicis, vel Coniuncti.

Cap. 3. De Nota Simplicis.

Nota simplex est, quæ sola in systemate describitur.

Simplex cantus simplicis est, quæ scribitur rhombulo denigrato, inferius nonnunquam caudato.

Benedicamus Domino, Alleluia, Alleluia, Alleluia.

Simplex, cantus coniuncti est, quæ sola in systemate cantus coniuncti scribitur: Eius species

cies ex Maxima, reliquas omnes continente, & reliquis deducuntur.

Maxima est, quæ scribitur quadrangulo dextrorsum cum virgula, Continet Longas duas.

Longa est quæ scribitur quadrato, dextrorsum cum virgula, Continet Breues duas.

Breuis est, quæ scribitur quadrato, cuius crura infra supraque non nihil eminent: Continet Semibreues duas.

Semibreuis est quæ scribitur rhombo, Continet minimas duas

Minima est, quæ scribitur rhombulo caudato, Continet semiminimas duas.

Semimini ma est, quæ scribitur minima denigrata, Continet Fusas duas.

Fusa est, quæ scribitur semiminima cum virgula semel inflexa, Continet semifusas duas.

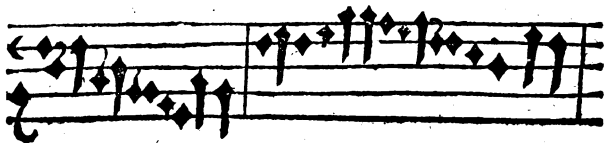
Semifusa est, quæ scribitur semiminima cum virgula bis inflexa.

Nota simplex ita fuit: sequitur composita.

Cap. 4. De Nota composita.

Nota composita est, quæ in systemate alii iungitur.

Composita Cantus simplicis est, quando notæ cantus simplicis connectuntur.

San ctus San ctus.

Composita Cantus coniuncti est, quando notæ cantus coniuncti connectuntur: spectanda hic, Affectio & species: Exque separatim vel coniunctim.

Cap. 5. De iis, quæ spectanda separatim.

Affectio est Communis vel Propria.

Communis est in compositorum ordine, quo alia est Extrema, alia Media.

Extrema est in extremitate; Estque Initialis vel Finalis.

Initialis est Prima.

Finalis est Ultima.

Media, quæ extremis continetur.

Affectio propria est, quæ tantum compositorum extremas afficit. Estque in virgula, vel Nota proxima.

Extremæ scribuntur, aut sine, aut cum virgula, & nota proxima pendente, vel surgente.

Compo-

LIBER PRIMVS.

Composita est Recta vel obliqua.

Recta, quæ scribitur quadratis.

Obliqua, quæ scribitur rhombo longiusculo, altera sui parte pendente, altera surgente.

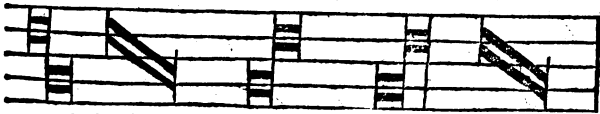
De Notis compositis separatim ita est dictum: coniunctim deinceps dicetur.

Cap. 6. De iis, quæ spectanda coniunctim.

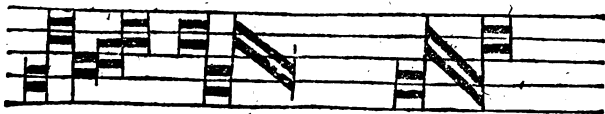
Initialis est sine, vel cum virgula, Vtraque cum nota proxima surgente, vel pendente.

Finalis est pendens vel surgens sine vel cum virgula pendente, vel surgente.

Media est Recta vel Obliqua, pendens vel surgens.

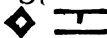
Nota hucusque fuit; sequitur Pausa.

Cap. 7. De Pausa.

Pausa est Elementum silentii, tantum in Cantu coniuncto vsitatum. Eius genera duo sunt: Prius est Maiorum; Posterius Minorum.

Maiores sunt quæ appellantur nominibus notarum maiorum. Ordines duo sunt: Primus habet pausam breuem, & semibreuem; Postremus longam.

Pausa Breuis est virgula ab vna linea ad alteram deducta.

Semibreuis est virgula a linea ad medium proximæ dependens

Longa est virgula ab vna ad tertiã lineam deducta.

Minores pausæ sunt, quæ appellantur nominibus notarum minorum. Ordines duo sunt: Primus habet minimam & semiminimam; Postremus, Fusam.

Minima est virgula a linea ad medium proximæ assurgens.

Semiminima est virgula pausæ minimæ semel inflexa.

Fusa est pausa minimæ bis inflexa.

Elementum cantus Princeps hucusque fuit: sequitur Ministrum.

Cap. 8. De Elemento Ministro.

Elemen-

Elementum Ministrum est, quod Elemento Principi inseruit. Estque vox vel clavis.

Vox in Musica est syllaba, qua nominatur nota; voces sunt sex, VT, RE, MI, FA, SOL, LA. In systemate se consequuntur: Ascendendo: Descendendo.

			LA	LA	SOL	FA			
		MI	FA	SOL	FA	MI			
UT	RE						RE	UT	

Vocum Genera duo sunt: Vnum habet voces Principes, Alterum subiectas.

Principes sunt quæ seipsas & reliquas dirigunt: suntq; MI & FA.

Subiectæ sunt, quæ a principibus diriguntur: Suntque aliæ inferiores, aliæ superiores.

Inferiores sunt, quæ positæ infra principes eas in altum euehunt: Suntque VT & RE.

Superiores sunt, quæ positæ supra principes, eas in imum deuehunt: suntque LA & SOL.

Vox ita fuit: sequitur Clavis.

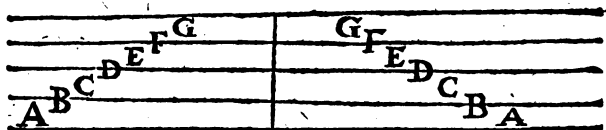
Cap. 9. De Clauē.

Clavis est Elementum, quod indicat, quæ vox, cui notæ, tribuenda sit: suntq; septem: primis literis alphabeti nominatæ. A, B, C, D, E, F, G. In systemate se consequuntur:

MUSICÆ

Ascendendo: Descendendo.

Clavium aliæ sunt scriptæ, aliæ intellectæ.

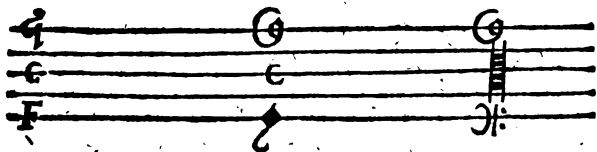
Scriptæ sunt, quæ suo caractere scriptæ reliquarum sunt indices: suntque Initiales vel Mediæ.

Initiales sunt, quæ initio Cantus scribuntur, suntque C, F, G. Character est literæ, qua nominatur clavis, similis, vel ab ea diuersus.

Clavis G, semper sui similis est, & C, in cantu simplice.

Diuersus character est in cantu coniuncto clavis C, systemati figura scalæ præscriptæ: F in cantu simplice quadratus punctus, inferne sinistrorsum aculeatus In cõiuncta est hæc figura,

IN CANTU
SIMPLICE CONIUNCTO.

Scriptæ mediæ sunt, quæ in cursu cantus insertæ

insertæ principum vocum sunt indices. Estque character Proprius, vel Peregrinus.

Proprius est litera b , signum vocis FA, nonnunquam cum alia scripta initio Cantus scribitur.

Peregrinus est h quadratũ, vel X cancellatum, signa vocis MI.

Intellectæ sunt, quæ ex signatis intelliguntur.

Consideratio Elementorum Essentialis ita fuit: sequitur Accidentaria.

Cap. 10. De quantitate Elementi Principis.

Consideratio Accidentaria elementi principis est in eius Quantitate, & Connexione.

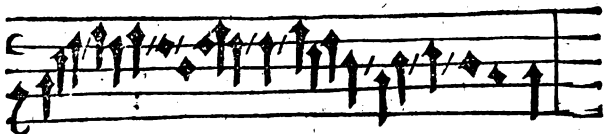
Quantitas est valor, qui tactu mensuratur. Tactus est mēsuratio valoris, quo elementa decantantur. Fitq; plurimum instrumento, continuo depressionis & eleuationis motu, mensurationem mutante.

Depressio est, qua tactus numerantur.

Eleuatio est, qua tactus mediantur.

Quantitas est, Æqualis vel Inæqualis.

Æqualis est, qua notæ cantus simplicis, singulæ singulis tactibus æquabiliter mensurantur.

Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore,

Inæqualis est, qua elementa Cantus con-
fūcti plurimum inæqualiter mensurantur; Est-
que Prima vel deducta.

Prima est suæ originis. Estque in notis sim-
plicibus, & Pausis. Et est insita vel assumta.

Insita inest elementis per C C₂ C₂ C₂
se: plurimum sub signis.

Mensurantur ita tactibus Maxima,
octo, Longa & quatuor; Brevis
 &   duobus: Semibrevis,
 vno tactu.

Et ad vnum tactum   complendū nu-
merantur, Minimæ duæ,   vni par est:
semiminimæ quatuor,   vni par est,
Fusæ 8.   vni par est,
semifu   sedecim.

Quantitas ita est: sequitur assumta.

Cap. II. De quantitate Assumta.

Quantitas Assumta est, quæ ex signis acci-
dit, plurimū elemētis quatuor: .

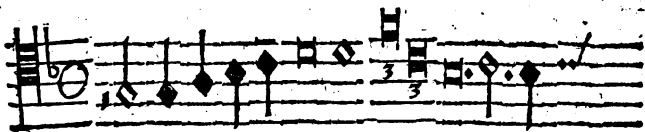
◆ T ◆ =. Estq; in Augmento vel Diminutione.

Augmentum est, quando elementum semisse augetur. Signum est præscriptum Cantui, vel Adscriptum Notæ.

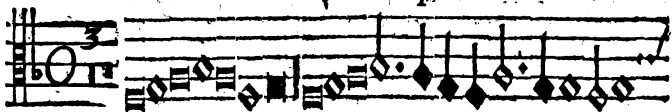
Præscriptum est Notarum; sequente parte vel maiore nota vel pausa; & pausarum; Breuis

■ & =, Circulus solus ○ vel ◊; Longæ
 ■ vel =, Circulus cum ○ bi ◊ nario,
 ○₂ vel ◊₂ scriptus.

In Isaaci, vos spirituum. 6. V.

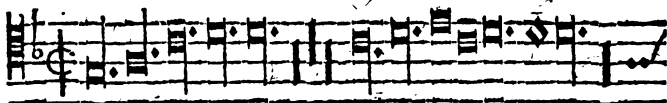
Seraphinque verbo creauit.
 Inueni sancte, Iusquini. 6. V.

lucis tuæ radium, veni pater pauperum,

Adscriptum notæ est punctus notæ adhaerens. ■◆■◆■◆■◆■◆■◆

In Plangent cum, Iusquini. 6. V.

Plangent eum quasi vnigenitum.

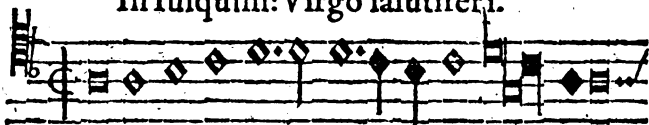
Cap. 12. De Diminutione.

Diminutio est, quando Elementum nunc maior, nunc minore quãtitatis parte minuitur: Signum est Internum, vel Externum; vtriusque Diminutio Maior est vel Minor.

Internum est albæ notæ denigratio.

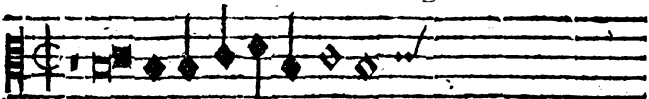
Maior diminutio est, quæ semibreuem ♦ sub signo insitæ quantitatis, præcedente ■, semisse minuit; Breuem ■ sub signo augmenti præscripto, semisse augendam, tertia parte.

In Iusquini: Virgo salutiferi.

Virgo salutiferi :):(:

In Clem: N.P. Discite a me.

Re quem.

Diminutio signi interni minor est, quæ ■ & ♦ sub signo quantitatis insitæ quarta parte, vel

vel $\blacksquare$ altera parte denigratam, sexta minuit.
In Iusqui: Virgo.

Signum Diminutionis Internum ita fuit:
Sequitur Externum.

*Cap. 13. De Diminutione sub signo
Externo.*

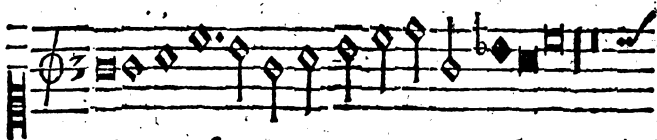
Signum Diminutionis Externum est, quod
cantui præscribitur: quale est, Φ_3 vel Φ_3
Nonnunquam absque signo Ex ter no, interna notarum nigredine notatur.

Diminutio maior est, quæ sub signo ma-
iore, Φ_3 vel semisse, vel duabus tertiis mi-
nuit.

Semisse minuit Breuem, $\blacksquare$ sequente ele-
mento pare vel maiore, & $\blacksquare$, vt ita vno tactu
mensurentur, quæ sufficiebant duobus.

Duabus tertiis minuit $\blacksquare$ præcedente
vel sequente $\diamond$ vel $\blacksquare$; Itemque $\diamond$ & $\diamond$
vt vno tactu mensurentur, quæ sufficiebāt
tribus.

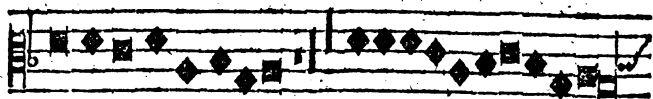
In Orlandi Nuptiæ. 6. V.

Nuptiæ fa

& sunt.

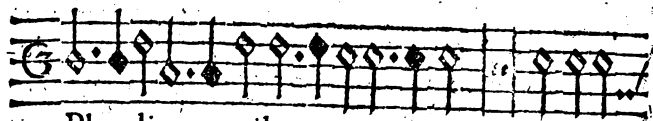
In Iusquini, Mente tota. 4. V.

Ne nos despicias inuocare præsumimus,

Diminutio minor signi externi est, quæ sub signo minore ♩ notam vna tertia minuit, vt vno tactu mē ♩ surentur, quæ sufficiebant tactui & semissi. Sesquialtera vulgo dicta est.

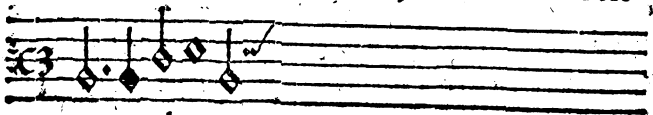
In Tiburtii Massaani, Omnes gentes, 6. V.

Plaudite manibus,

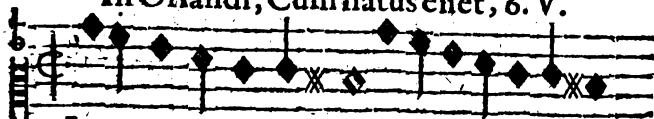
ij.

Subiecit

populos, &c.

In Orlandi, Cum natus esset, 6. V.

Inuenerunt puerum. Inuenerunt puerum,
Quantitas prima ita est, sequitur Deducta.

Cap. 14. De Quantitate Deducta.

Quantitas deducta est, qua mensurantur
notæ compositæ.

Semibreuis est, 1. Initialis sursum caudata,
cum proxima adhæret. 2. Finalis, sursum caudata.

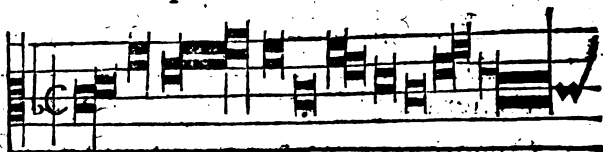
Breuis est: 1. Initialis, i. cauda carens
surgente altera. 2. caudâ leuâ parte re
mittens. 3. Finalis, i. adscen
dens quadrata, 2. Obliqua que
cunque. 3. Media omnis, præ
ter eam, quæ sursum caudatâ sequi
tur.

Longa est. 1. Initialis carês cauda pen
dente proxima. 2. Finalis quadrata
depēdens. Media suū valorē re
tinet.

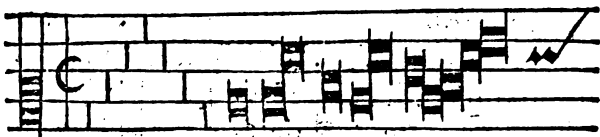
Maxima semper eadem est: Maxima nul
la suum mutat, nec longa valorem.

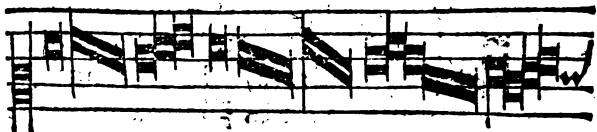
In Iusquini, stabat mater. 5. V.

Stabat mater dolorosa iuxta, &c.
In Clementis. Si diligis me, 5. V.

Si diligis me

Simon Petre, &c.

Elementi Principis Quantitas ita fuit : sequitur Notarum Connexio.

Cap. 15. De Connexione Notarum.

Connexio Notarum est, qua notæ connectuntur inter se, ad cantum in systemate describendum. Estque eadem, vel Diuersa.

Eadem

Eadem est Notarum, in eadem systematis sede contigue iunctarum.

Te ergo quæsumus tuis famulis subueni.

Ortandus.

Lauda Hierusalem Dominum.

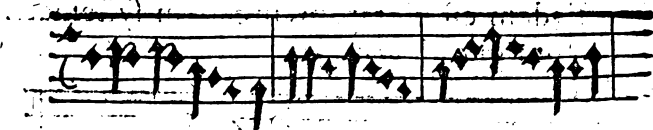
Diuersa est interuallis.

Interuallum est notarum inter se diuersis systematis partibus distantia. Estque simplex, vel compositum.

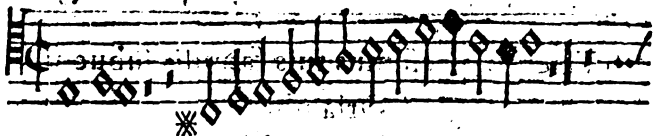
Cap. 16. De Interuallo simplice.

Interuallum simplex est, notarum simpliciter distantium. Estque contiguum vel diiunctum.

Contiguum est interuallum secundæ, quod est notarum secunda systematis parte distantium.

Ky ri e e leison.

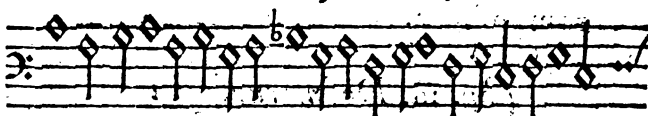

Venite ascendamus in montē Domini.

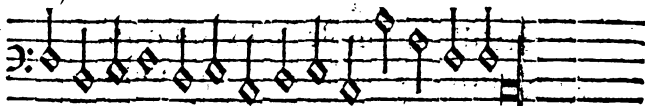
Disiunctum est notarū pluribus systematis partibus distantium. Estque interuallum: Tertiarū & Quartarū; Quintarū & Sextarū.

Interuallum Tertiarū est notarū tertia systematis parte distantium.

In Clementis, Tulux. 5. V.

Amen, Amen, Amen,

A men.

Interuallum Quartarū est notarū quarta systematis parte distantium.

In

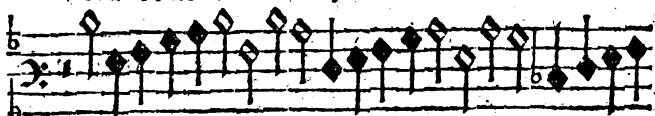
In Crecquillo: Quis te victorem.

Vincere sed sese, vincere sed sese.

Interuallum Quintæ est Notarum quinta systematis parte distantium.

Iocundare, 8. Handls.

Alleluia

Alleluia

Alleluia

Alle lu ia.

Interuallum sextæ est notarum sexta systematis parte distantium.

Ierusalem surge.

Interuallū simplex ita fuit: sequitur compositum.

Cap. 17. De Interuallo Composito.

Interuallum compositum est ex simplicibus factum: & est interuallum octauæ.

Spectanda hic duo. Partes & Compositio. Partes sunt quinta & quarta.

Compositio est eorum ad constituendam octauam, connexio.

In compositione spectanda: Affectio, & Differentia.

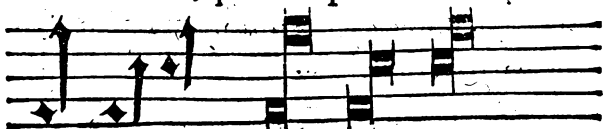
Affectio est, quando partes Immediate, vel Mediate componuntur.

Immediate, quando sine aliorum interuallorum interuentu, connectuntur.

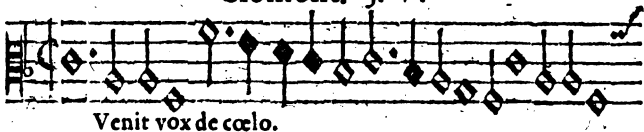
Mediate, quando aliis interuenientibus connectuntur.

Differentia est, quando partes Harmonice, vel Arithmetice componuntur.

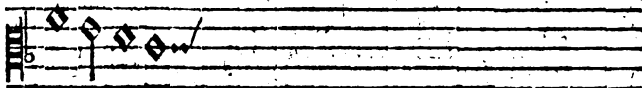
Harmonice, quando quinta est in imo.

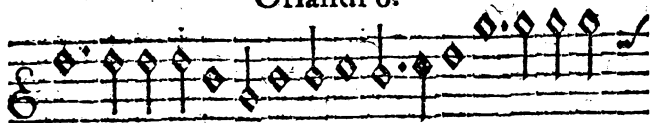
Clement. 5. V.

Venit vox de cœlo.

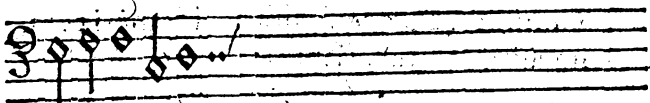
Orlandi 6:

Iubilate Deo omnistera, iubilate

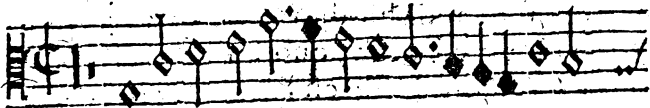
Deo omnis terra.

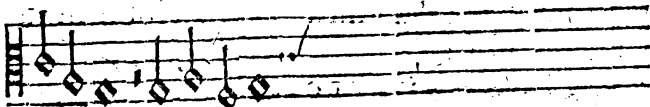
Arithmetice, quādo quinta est in summo.

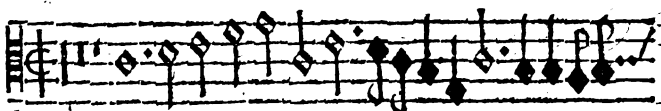
Clementis: V.

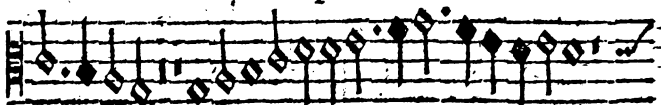
Concussum est mare

mare

In te Domine speraui

In te Domine spera ui.

Consideratio accidentaria Elemēti principis ita fuit: sequitur, Ministri.

*Cap. 18. De Coniunctione Elementi
Ministri.*

Consideratio accidentaria Elementi Ministri est in Coniunctione eius, & Applicatione.

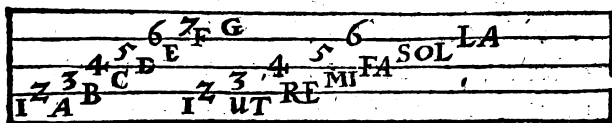
Coniunctio est clauium & vocum iunctura, qua coniunguntur in systemate: vulgo scala est dicta, spectanda hic duo: Affectio & species.

Affectio est ordo, quo claues & voces in scala disponuntur. Ordo est Rectus vel Inuersus.

Rectus est, qui a prima inferiore in systematis partibus gradatim ascendit: Hoc ordine sic numerantur:

Claues, A B C D E F G.

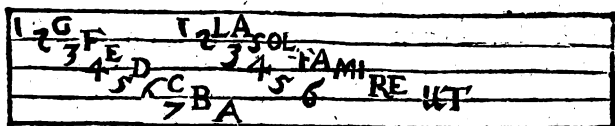
Voces, VT, RE, MI, FA, SOL, LA.

Inuersus est, qui a prima superiore in systematis partibus gradatim descendit: Hoc ordine sic numerantur.

Claues: G, F, E, D, C, B, A.

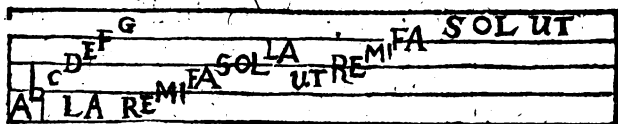
Voces: LA, SOL, FA, MI, RE, VT.

Coniunctio est prima vel secunda, vulgo, illa, Scala Regularis, hæc Transposita dicta est.

Regularis est quæ voce MI, in clauē $\natural$ regitur: Cantus cui hæc scala feruit Regularis dictus est, & initio omisso *b* cognoscitur. Voces cæterarum clauium sunt:

A, LA RE, $\natural$ MI, C FA UT, D SOL RE, E LA MI, F FA, G SOL UT.

Transposita est, quæ voce FA, in clauē *b* regitur. Cantus, cui hæc scala feruit, Irregularis,

LIBER PRIMVS.
REGVLARIS.

25

SOL UT
FA UT
FA

Clemens 5. V.

FA UT

Spiritus Sanctus.

FA UT

Non turbetur cor vestrum

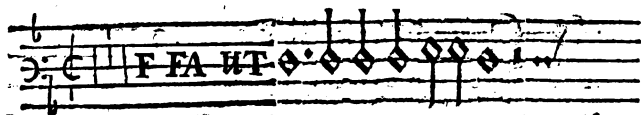
Clement. 5. V. P. 2.

SOL UT

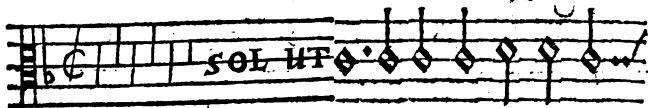
Ego rogabo patrem.

TRANSPOSITA.

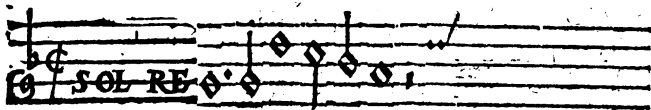
SOL RE
SOL UT
FA UT

Dum transfisset Sabbatum.

Dum transfisset Sabbatū.

Angelus Domini.

Applicatio prima ita est, sequitur Deducta.

Cap. 20. De applicatione Deducta.

Applicatio Deducta est, quæ ex prima deducitur. Estque recta vel inuersa.

Recta, quæ a clauē scripta ordine recto ascendit: Fitque quando nota, cui applicandam, supra clauē scriptam habetur.

Inuersa est, quæ a clauē scripta ordine inuerso descendit: Fitque quando nota, cui applicandam, intra clauē scriptam habetur.

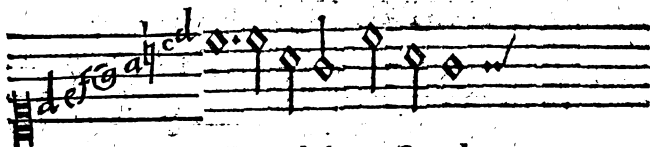
In

In vtraq; duo spectanda: Affectio & Genera.

Affectio est clauium & vocum repetitio, quæ suo loco & ordine iterantur, eodem ordine, notæ, cui applicandum, non sufficiente.

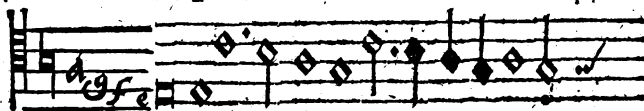
Repetitio clauium est, qua clauis iterantur, post vltimã cuiuslibet ordinis, initio facto, loco systematis, vltimæ cuiuslibet clauis pximo.

RECTA.

Lapidabant Stephanum.

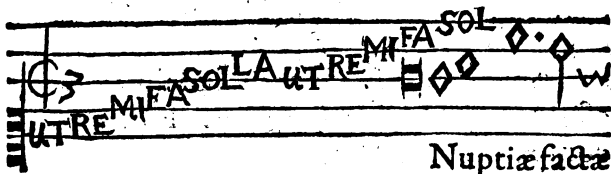
INVERSA.

In me transierunt.

Repetitio vocum est, qua voces post M I vel FA repetuntur, sumta vna eiusdem clauis voce pro altera.

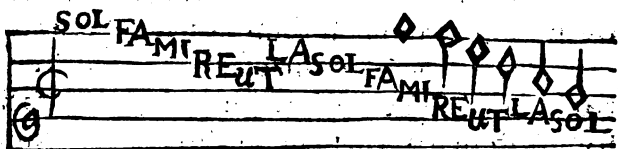
REGVLARIS RECTA.

Nuptiæ factæ
Orland.

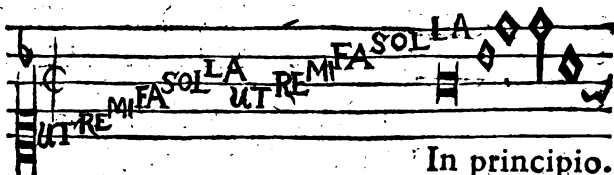
Orland. 6.

I N V E R S A.

Quoniam fortitudo.

TRANSPOSITA RECTA.

In principio.

I N V E R S A.

Fuit homo missus.

Cap. 21. *De Applicatione simplice.*

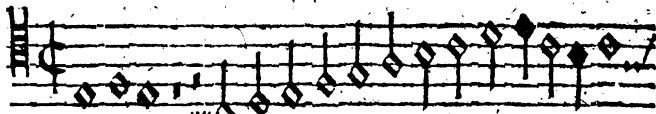
Applicationis Genera duo sunt: Primum est de applicatione simplice. Postremum de composita.

Appli-

Applicatio simplex est in interuallis simplicibus: Estque Contigua vel Disiuncta.

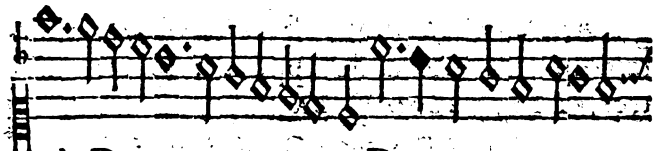
Contigua est in notis contiguo interuallo iunctis.

REGVLARIS RECTA.

Venite * adscendamus in montem Dom.

I N V E R S A.

A Deo tuo, a Deo tu o

Disiuncta est in binis notis interuallis dis-iuncto distantibus. Hic de applicatione vocum potissimum laboratur. Genera duo sunt: Primum habet Applicationem, tertix & quartæ: Postremum, quintæ & sextæ.

Applicatio tertix est, quæ vocem tertiam tertix interuallo applicat: Species quaternæ sunt, VT MI, RE FA, MI SOL, FA LA.

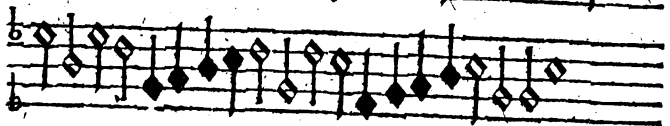

Applicatio Quintæ est, quæ vocem Quintã quintæ interuallo applicat: Species sunt quatuor: VT SOL, RE LA, MI MI, FA FA.

TRANSPOSITA RECTA.

I N V E R S A.

Applicatio sextæ est, quæ vocem sextam sextæ interuallo applicat: Species sunt quatuor: VTLA, REMI, MIFA, FA SOL.

TRANSPOSITA RECTA.

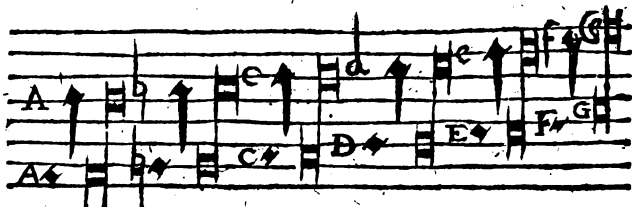

Et tantum de applicatione simplice: Sequitur de composita.

Cap. 22. De Applicatione Composita.

Applicatio composita est in interuallo octavae Immediate, vel Mediate composita.

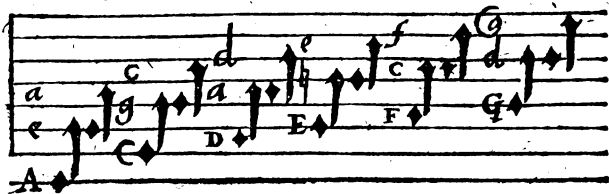
Octavae Immediate composita species sunt septem: quaelibet enim clavis a se ad sui similem progressa, octavam conficit.

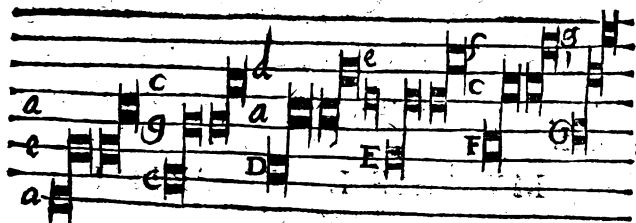
Applicatio octavae Mediate composita est in octava suis partibus composita. Estque Harmonica vel Arithmetica.

Harmonica est in octava harmonice composita.

REGVLARIS SIMPLEX.

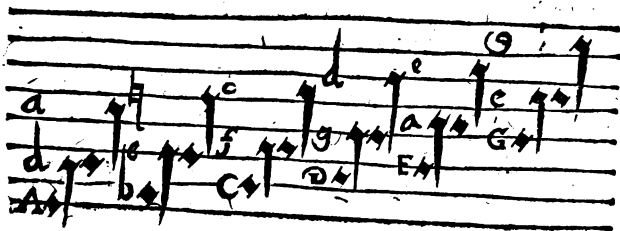

CONIUNCTA.

Arithmetica est in octaua Arithmetice cō-
posita.

REGVLARIS SIMPLEX.

CONIUNCTA.

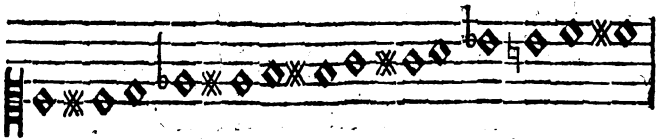
Tantum de Applicatione Ordinaria sequi-
tur Extraordinaria.

Cap. 23. De Applicatione Extraordinaria.

Applicatio extraordinaria est, quæ vocem principem sua clauē notatam aliena fede applicat.

MUSICÆ LIBRI PRIMI

FINIS.

MUSI-

MUSICÆ

LIBER SECVN-
DVS DE PARTE HAR-
MONICA.

HActenus, de parte Musicæ Elementaria;
Nunc de Harmonica.

Cap. 1. De Harmonia.

Musicæ pars Harmonica est de Harmonia
Cantus.

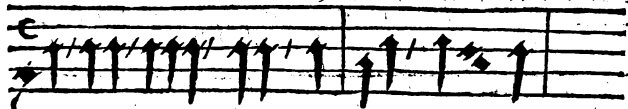
Harmonia cantus est de elementorum in-
ter se concentu: Estque communis vel pro-
pria.

Communis est de concentu cantus vtrius-
que: Estque Sonus vel Modus.

Cap. 2. De Sono.

Sonus in Musica est, quo Cantus concini-
tur: Estque Idem vel Diuersus.

Idem est in notis, eadem systematis sede,
iunctis. Dicitur est vnisonus.

Te ergo quæsumus, tuis famulis subueni.

Diuerſus eſt in notis, aliquo interuallo diſtantibus, variatus.

- Diſtantia eſt ſonorum variatio articulata vocis intentione, & Remiſſione conſtans.

Intentio vocis eſt vnus ſoni ſupra alterum eleuatio. Fitq; in applicatione recta.

Remiſſio vocis eſt vnus ſoni infra alterum depreſſio. Fitque in applicatione inuerſa.

Sonus diuerſus eſt primus vel deductus.

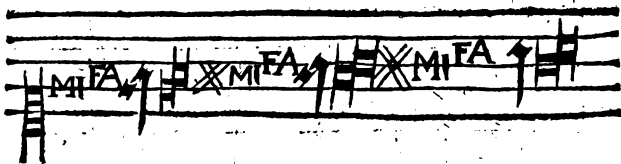
Primus eſt ſonorum minimo interuallo diſtantium. Græce *κόμμα*, Latine in eſſio dici poſſe videtur, quod eo ſoni incidantur, & quaſi ſecentur.

Deductus eſt, qui ex primis deducitur: Eius ſunt duo genera.

Primum eſt ſoni immediate deducti: Eſtq; ſimplex vel compoſitus.

Simplex eſt ſemitonus, qui quinque comma- tis conſtat; Dicitur ſemitonus, quod Toni ſit dimidium.

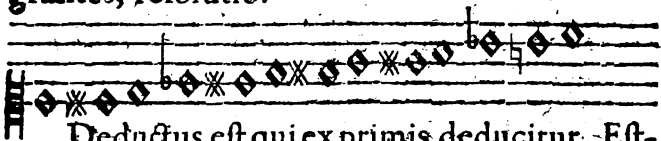
Eſtque quoties MI, FA, vel natiua, vel aliena ſede canendum.

Compoſitus eſt tonus, qui nouem conſtat comma-

cōmatis. Estq; in omni interuallo contiguo; excepto eo, quod vocibus MI FA, contiguus editur.

Accidit ex signis insertis, in partes integrantes, resolutio.

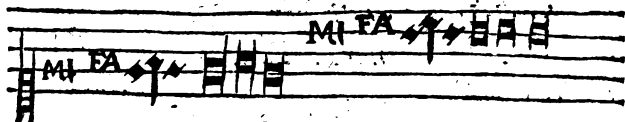

Deductus est qui ex primis deducitur. Estque immediatus, vel mediatus.

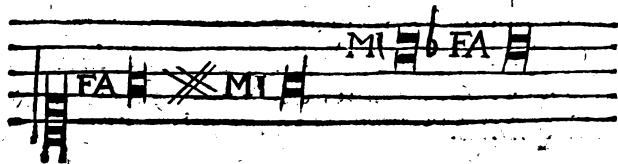
Immediatus est, qui ex primis immediate deducitur. Estque simplex vel compositus.

Simplex est sonus qui e solis cōmatis constat. Estque Minor, vel Maior.

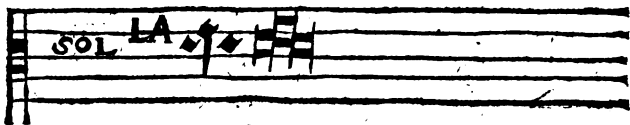
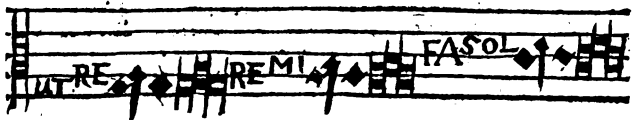
Minor est, qui fere quatuor cōmata, complectitur. Dicitur semitonus minor. Estque in notis, vocibus, MI, FA, mollius edendis.

Maior est qui fere quinque cōmata complectitur: Dicitur semitonus maior. Estque in notis, in eadē systematis sede, per voces, MI FA, modulandis.

Sonus immediate compositus est Tonus, qui fere nouem cōmatis circumscriptus, vtriusque semitonum complectitur. Estque in omni interuallo contiguo, excepto eo, quod vocibus MIFA, contiguus editur.

Sonus immediatus ita fuit, sequitur Mediatuſ.

Cap. 3. De Soni Mediate deducti genere primo.

Primum genus soni deducti ita fuit: sequitur postremum.

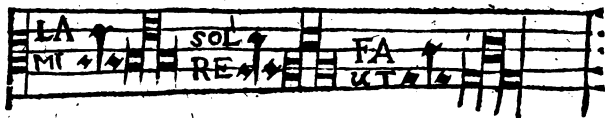
Postremum est soni mediate deducti. Gradus duo sunt.

Primus est sonorum ex primis simpliciter deductorum: Ordines duo sunt.

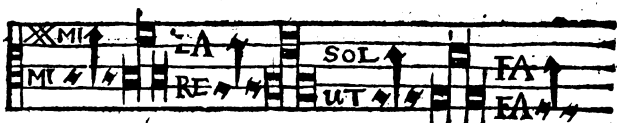
Primus est sonorum, qui in iisdem interual-
lis sua quantitate sunt iidē, suntque sonus quar-
tæ & quintæ.

Sonus

Sonus quartæ est, qui semitoni Maioris, & duorum Tonorū extremitate circumscriptus in interuallo quartæ editur.

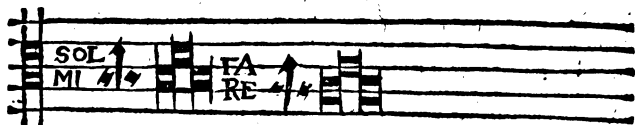
Sonus quintæ est, qui semitoni & trium Tonorū extremitate circumscriptus in interuallo quintæ editur.

Postremus primi generis ordo est sonorum, qui in iisdem interuallis variantur: Estq; sonus Tertix vel sextæ, Vterq; est Minor vel Maior.

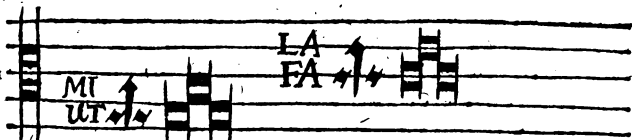
Sonus tertix est in interuallo tertix.

Minor est; qui extremitate semitoni & toni circumscriptus, Tertix imperfectæ sonus vulgo dicitur.

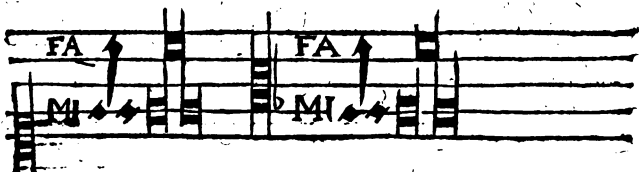
Maior est, qui extremitate duorum Tonorū circumscriptus tertix perfectæ sonus dicitur.

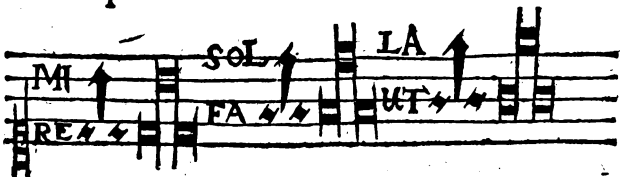

Sonus sextæ est in interuallo sextæ.

Minor est, qui duorū Semitonorū & trium Tonorum extremitate circumscriptus, sextæ Imperfectæ sonus dicitur.

— Maior sextæ sonus est, qui semitoni & quatuor tonorum extremitate circumscriptus sonus sextæ perfectæ dicitur.

Sonorum mediate deductorum genus Primum ita fuit: restat postremum.

Cap. 4. De soni mediate deducti genere postremo.

Sonus Immediatus ita fuit: sequitur mediatius.

Postre-

Postremum genus sonorum mediate ex primis deductorum est in interuallo octauæ: In eo sono spectâda duo: Compositio & Differentia.

Compositio est connexio sonorum in compositione octauæ; Estq; Harmonica vel Arithmetica.

Harmonica est in octaua harmonicè composita.

Arithmetica est in octaua arithmetice composita.

Differentia sonorum in octauis est situs semitonorum in octauæ partibus. Estque situs Par vel Impar; Vterque est in Imo vel Progressu; Eoque propinquiore, vel remotiore.

Situs par est locus semitonorum idem.

Impar est locus semitonorum diuersus.

Situs in imo, qui imam sedem habet in partibus octauæ.

SITVS IN IMO.

PAR IMPAR.

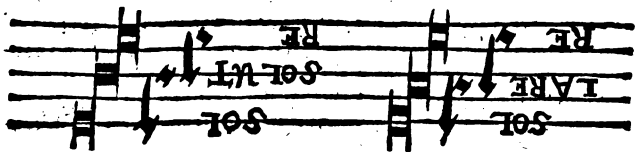

Situs in progressus est, qui infra semitonos Tonos habet.

Propinquior est imo propior.

P A R .

I M P A R .

Remotior ab imo longius abest.

P A R .

I M P A R .

Sonushucusque fuit: sequitur Modus.

Cap. 5. De Modo.

Modus est ambitus cantus in octava & eius
mediatione, situ semitonorum MI FA variatus.
Finis modi proprius est infima quinta clavis.

Spestanda sunt in Modo; Affectio & Ge-
nèra.

Affectio est Defectus vel Redundantia, v-
traque est minor vel maior.

Defectus est, quando ad ambitum octavae
complendum deest.

Redun-

Redundantia, quando extra ambitum aliquid abundat.

Minor quando paululum deest, vel abundat.

Maior quando plusculum deest, vel abundat, alterutra scilicet octauæ partium.

Genera sunt duo: vnum est modorum Parium: Alterum Imparium.

Pares sunt, qui situ semitonorū pari reguntur: suntque duo ordines.

Primus est Modorum, qui ex quarta MI LA, & quinta MI MI compositi, semitonis pariter in imo reguntur. Suntque Phrygius & Hypophrygius.

Cap. 6. De Phrygio.

Phrygius est modus cuius octaua, quarta MI LA, & quinta MI MI harmonice mediatur.

Claues sunt Regularis. ambitus E e, mediationis $\square$, Transpositi, ambitus A e, mediationis e.

Exempla Cantus simplicis.

Ingressus Pilatus : Responsor. in die Palmarum.

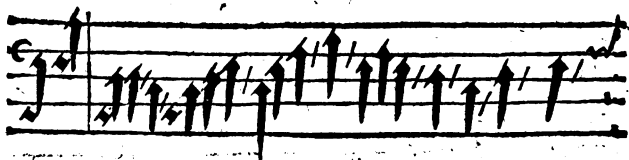
Dixit Dominus ex Basan. sequentia.

Kyrie quod summum vocatur.

Psalmi: Auß tieffer not schrey ich zu dir.

O Herre Gott begnade mich.

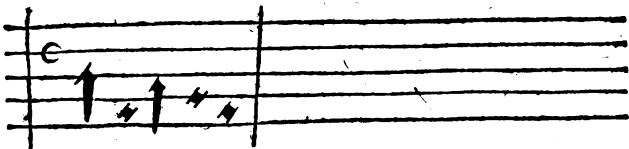
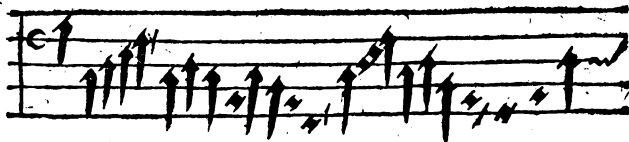
Ambitus & mediationis.

O Herre Gott begnade mich.

Coniun-

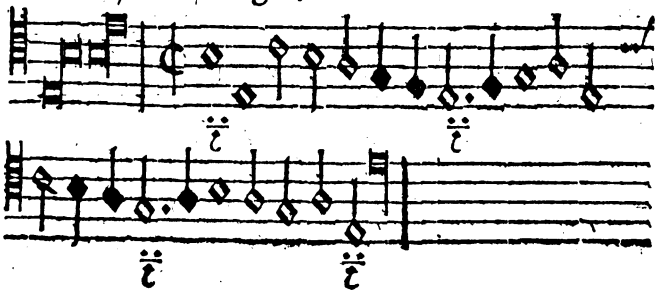
Coniuncti regularis.

Miserere mei Deus,
 Diuitias & paupertatem.
 Tribulationes cordis.
 In me transierunt.
 Locutus sum lingua.
 Domine ne in furore.
 Abraham pater vester.

5 Iusquini.
 6 Iacher.
 5. luonis
 5. Orlandi.
 5. Eiusdem.
 4. Vtendalii.
 5. Herpoldi.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 4. Vnisona.

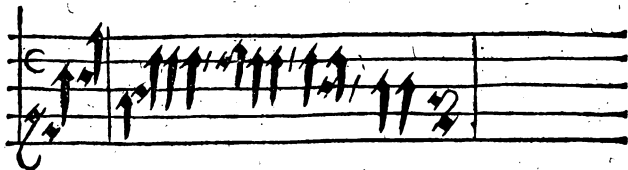
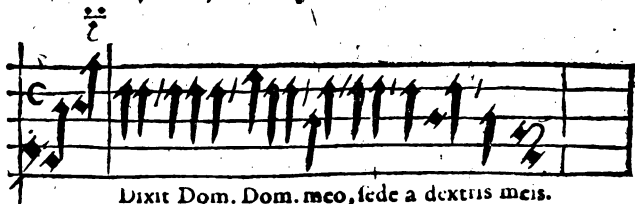
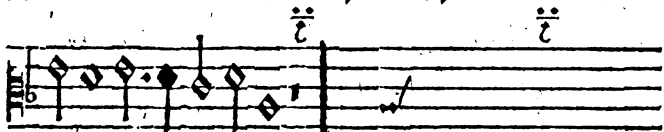
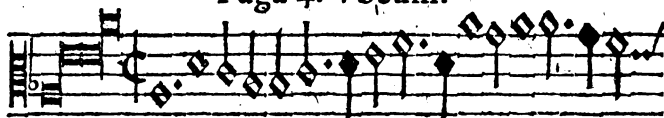

Transpositi.

Orex gentium,	6. Claud. Meruli.
Repleatur os meum,	5. Iaches.
Deliciæ Phœbi,	5. Orlandi.
Sufanna se,	6. I. Petraloys.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 4. Vocum.

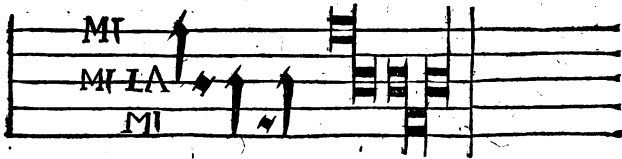
Magnificat anima mea Dominum,

Phrygius ita fuit: sequitur Hypophrygius.

!Cap.

Cap. 7. De Hypophrygio.

Hypophrygius est, cuius octaua quarta MI LA, & quinta MI MI arithmetice mediatur.

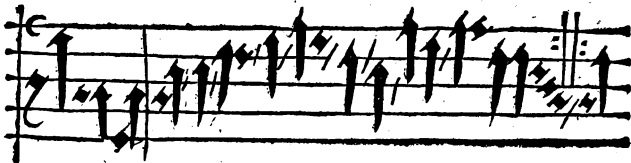
Claues sunt regularis ambitus $\frac{4}{4}$, mediationis e: Transpositi ambitus E e, mediationis a.

Exempla Cantus simplicis.

Psalmi. Erbarm dich meiner O Herre Gott.
Mitten wir im leben seyn/mit dem/ze.

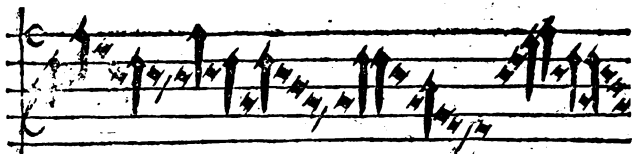
Ambitus & Mediationis.

Erbarm dich/ze.

E

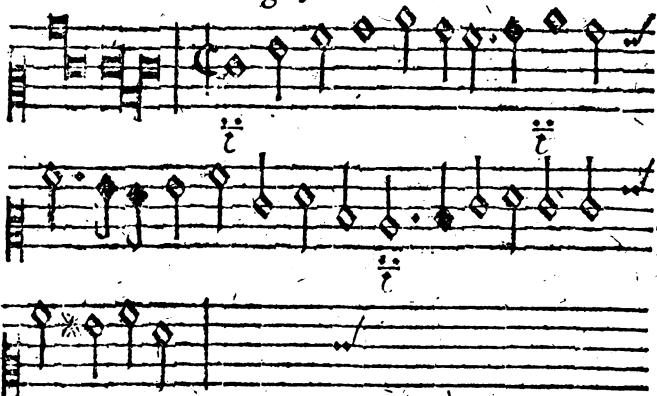
Coniuncti Regularis.

Ego baptizo.

5 Herpoldi.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 3. Vnisona.

Transpositi.

Dicite filiæ Sion,

5. Herpoldi.

Miserere mei Deus.

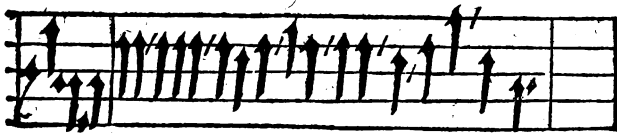
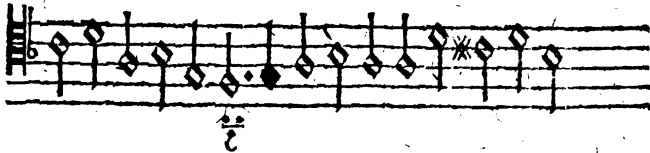
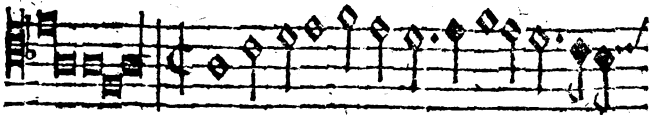
4. Vtendalii.

Lauda mater in Lament.

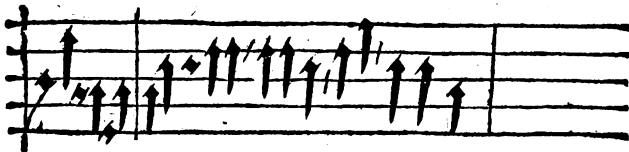
7. Orlandi.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 3. Vnisona.

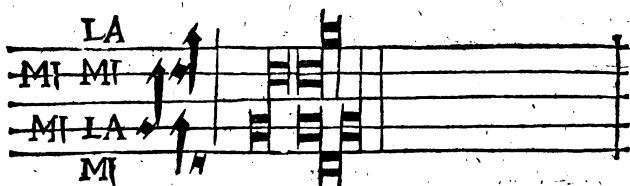
Dixit D. D. meo fede a dextris meis.

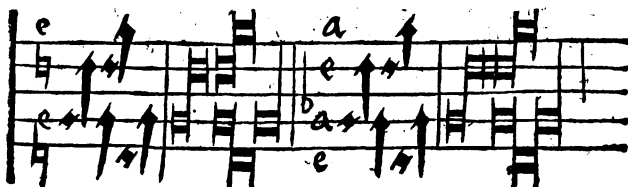
Magnificat anima mea Dominum.

*Cap. 8. De Phrygio & Hypophrygio
connexis.*

Phrygius & Hypophrygius connectuntur,
quando quarta MI LA, quintam MI MI, vtrin-
que ambit.

Claves sunt regularis ambitus, $\flat$, e, mediationis vtriusque, e, $\natural$: transpositi ambitus, E a; mediationis vtriusque, a e.

Exemplum.

Pulcra es amica, ex Cant. Salomonis.

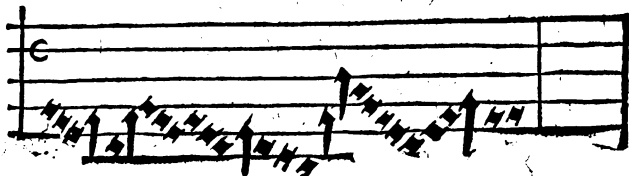
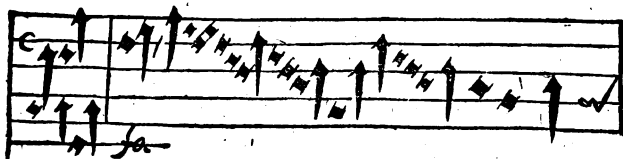
Quinta MI MI, Phrygio & Hypophrygio cōmunis, in toto cantico regulariter est in mediationis clauibus, e, & $\natural$.

Quarta MI LA superne Phrygio peculiaris regulariter est in clauibus, e, & $\natural$.

Eadem inferne Hypophrygio peculiaris regulariter est in clauibus, e, $\natural$.

In fine Cantici, connexio est artificiosissima.

Coniun-

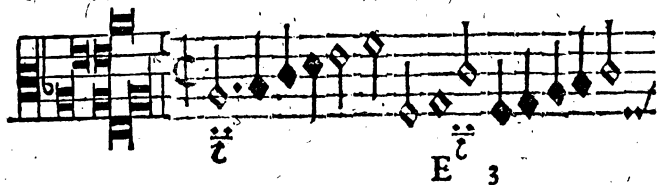
Coniuncti regularis.

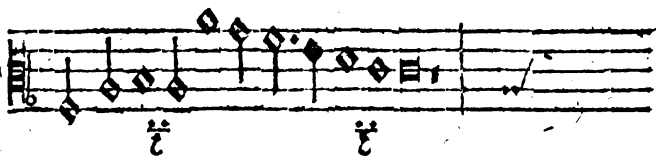
Fuga 4. Vnisona.

Transpositi.

Fuga 4. Vnisona.

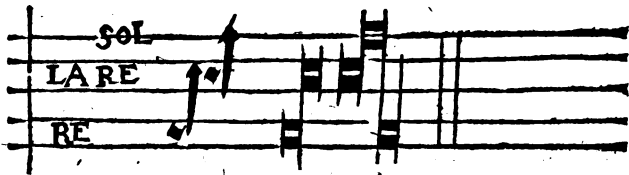
Ordo Modorum Parium, Primus ita fuit: sequitur postremus.

Postremus est eorū, qui situ semitonorum pari in progressu reguntur. Eius duo genera. Primum est pariū in progressu propinquiorum: Postremum remotiorum.

Propinquiores sunt, qui ex quarta RE SOL, & Quinta RE LA compositi, in progressu propinquiore pariter reguntur. Suntque, Dorius, vel Hypodorius.

Cap. 9. De Dorio.

Dorius est, cuius octava, Quarta RE SOL, & quinta RE LA, harmonice mediatur.

Claues sunt regularis ambitus, D d, mediationis a: Transpositi ambitus, G g, mediationis d.

Exem-

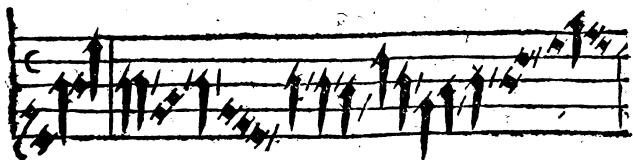
Exempla Cantus simplicis.

Gloria laus: in die Palmarum.
 Psalmi. Durch Adams fall ist ganz.
 Wir glauben all an einen Gott.
 Christ lag in Todes banden.
 Vatter vnser im Himmelreich.
 Christ vnser Herr zum Jordan kam.
 Jesus Christus/ de Sacra Coena.

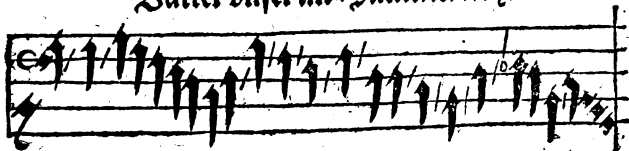
L. Spr.

Lutheri.

Ambitus & Mediationis.

Vatter vnser im Himmelreich.

Coniuncti regularis.

Christe patris verbum.

5. Orland.

E 4

Non auferetur sceptrum.	6. Meilandi.
Salve festa dies.	6. Orlandi.
Dum armatus fuerit.	5. Herpoldi.
Iunior fui.	6. Orlandi.

Ambitus & Mediationis.

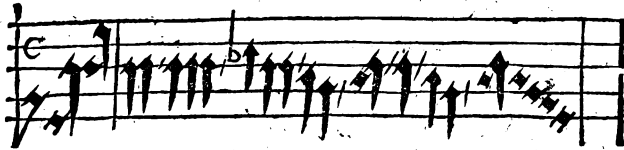
Fuga 3. Vnisona.

Transpositi.

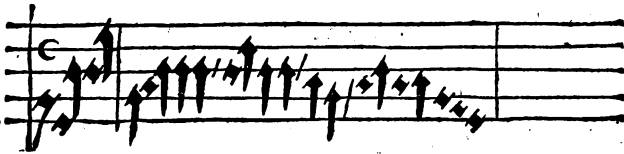
Confitemini Domino.	5. Orlandi.
Reges terræ congregantur.	5. Iuonis.
Domine Dominus noster.	6. Orlandi.
Cœnantibus illis.	5. Iuonis.
Veni sancte spiritus.	6. Iusquini.
Domine ne in furore. ps. pœn.	4. Vtendalis.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 4. Vnisona.

Dixit D. D. meo sede a dextris meis.

Magnificat anima mea Dominum.

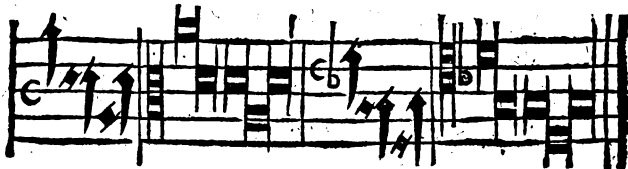
Doriusita fuit: sequitur Hypodorius.

Cap. 10. De Hypodorio.

Hypodorius est, cuius octava quarta RE SOL,
& quinta RE LA, arithmetice mediatur.

Claues sunt regularis ambitus, A a, mediationis d; Tráspofiti ambitus, Dd, mediationis g.

E s

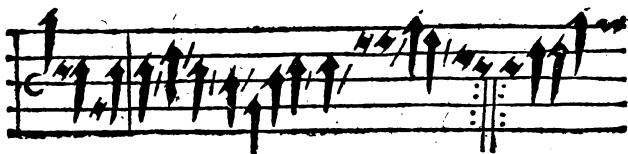

Exemplum cantus simplicis.

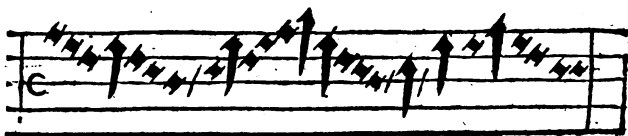
Domine non secundum iniquitates. Tra-
ctus.

Psalms. Hilff Gott das mir gelinge. Hein-
rich Müller.

Ambitus & Mediationis.

Hilff Gott das mir gelinge/2c.

Coniuncti regularis.

Surge prope a amica.	6. Orlandi.
Ad Dominum cum tribularer.	5. Iuonis.
Ad te Domine leuauī animam.	5. Orlandi.
Ad te Domine leuauī animam.	5. Iuonis.
Si ambulauero in medio tribulat.	5. Orlandi.
Dilectus meus mihi, & ego illi.	6. C. Portæ.

Ambi-

Ambitus & Mediationis,

Fuga 3. Vnisona.

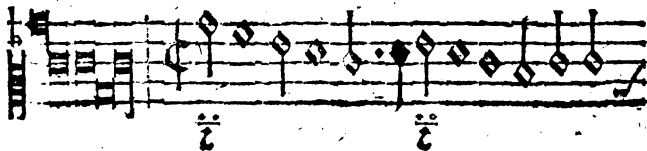
Transpositi.

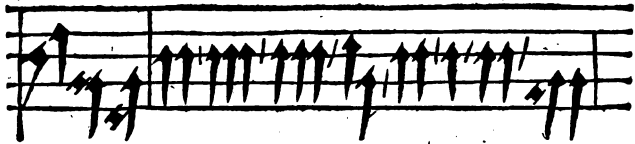
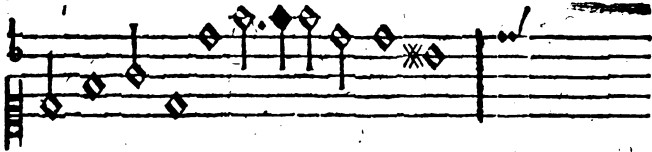
Pater noster qui es in cœlis.
 In principio erat verbum.
 Hodie nobis de cœlo pax.
 Beati quorum remissæ.
 Præter rerum seriem.
 Confitebor tibi domine.
 Nunc dimittis seruum.

6. Iusqui.
 6. Orland.
 6. Iuonis.
 4. Utendalii.
 6. Iusquini.
 8. Orlandi.
 6. Iuonis.

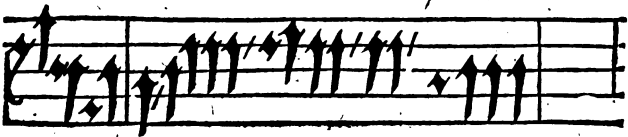
Ambitus & Mediationis.

Fuga 4. Vnisona.

Dixit D, D. meo, sede a dextris meis.

Magnificat anima mea Dominum.

*Cap. II. De Dorio & Hypodorio
connexis.*

Dorius & Hypodorius cōiunguntur quando quarta RE SOL, quintam RE LA, vtrunque ambit.

Claues sunt Regularis ambitus A, d, mediatio-

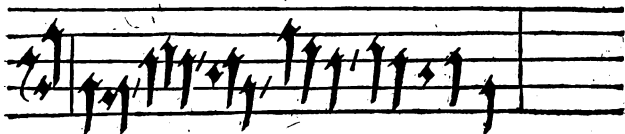
diationis vtriusque D, a, transpositi ambitus
D, g, mediationis vtriusque G, d.

Exemplum.

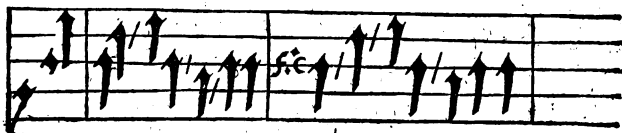
Victimæ paschali laudes. sequentia.

Quinta RE LA Dorio & Hypodorio com-
munis regulariter est in clauibus D, a.

Victimæ paschali laudes immolēt Christiani.

Quarta RE SOL, superne Dorio propria
vers. 2. & 3. regulariter est in clauibus, a, d.

Agnus redēmit oues, &c. Mors & vita duello.

Eadem inferne Hypodorio propria, V. 4.
& 5. regulariter est in clauibus, A, D.

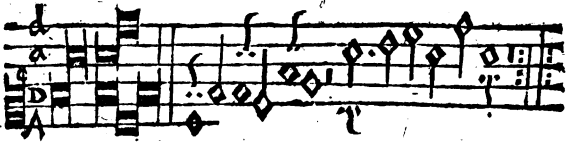

Dic nobis Maria, Angelicos testes.

Quinta RE LA, ut cantum incoavit, sic
eundem claudit. V. ultimo.

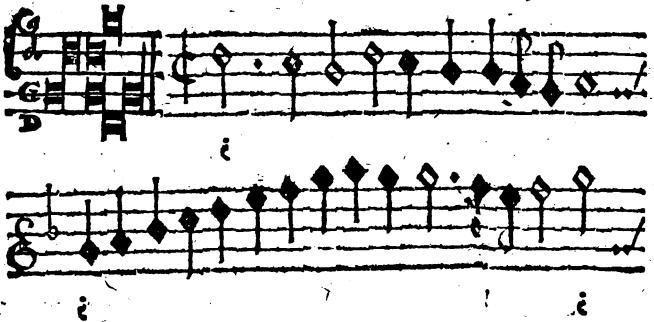
Coniuncti regularis.

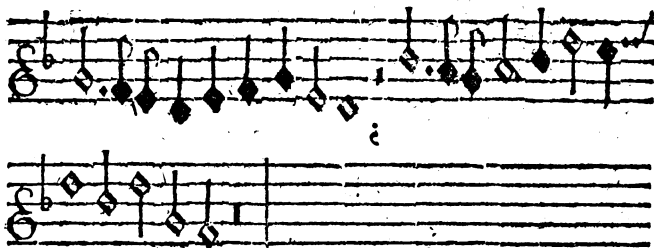
Fuga 5. Unifona.

TRANSPOSITI.

Fuga 5. Unifona.

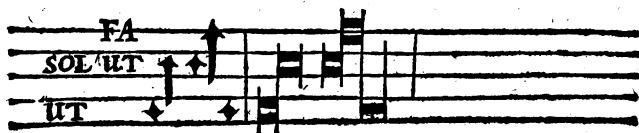

Modi Pares propinquiores ita fuerunt: Sequuntur Remotiores.

Remotiores sunt, qui ex quarta ut FA, & quinta ut SOL compositi, in progressu ab imo remotiore, semitonis pariter reguntur: Suntq; Ionicus & Hypoionicus.

Cap. 12. De Ionico.

Ionicus est, cuius octaua quarta, vt FA, & quinta ut SOL harmonicemediatatur.

Claues sunt regularis ambitus, C c, mediationis, g, Transpositi ambitus, F f, mediationis, c.

Exempla Cantus simplicis.

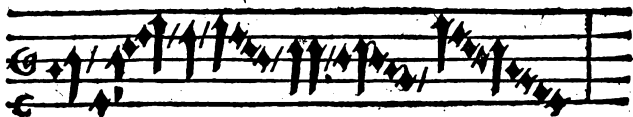
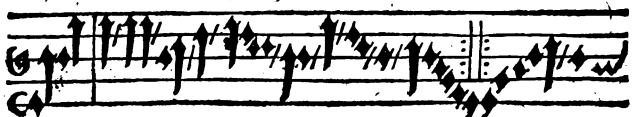
Illuminare Hierusalem. Responsorium.

Von Himmel hoch da komm ich her.

O Mensch beweine dein Sünde groß.

Ein feste Burg ist vnser Gott.

Ambitus & Mediationis.

Coniuncti regularis.

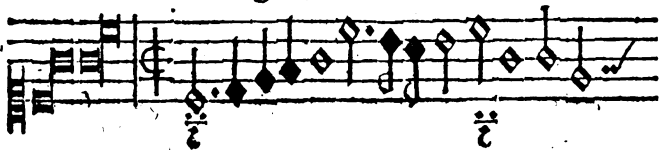
Cum intrasset Dominus.

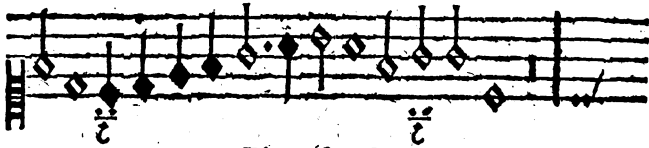
Iaches W.

Oratio Ierem. in Psalm. pœn. 4. Vtendalii.

Ambitus & Mediatiōnis.

Fuga 4. Vnisona.

Transpositi.

Quem dicunt homines.	6. Gomberti.
O magnum mysterium.	6. Clementis.
Congratulamini mihi omnes.	6. Orlandi.
Dum transfisset sabbatum.	5. Clement.

Ambitus & Mediationis.

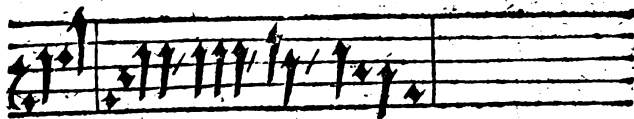
Fuga 4. Vnisona.

Dixit D. D. meo sede a dextris meis.

F

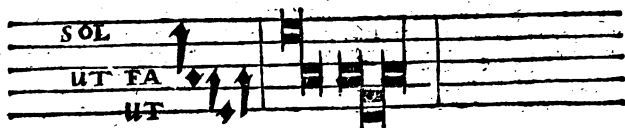

Magnificat anima mea Dominum.

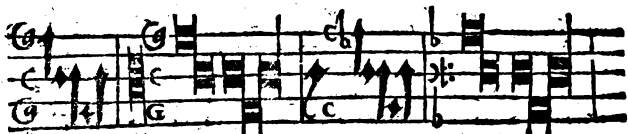
Ionicus Modus ita fuit: sequitur Hypoionicus.

Cap. 13. De Hypoionico.

Hypoionicus est, cuius octava quarta, vt FA, quinta vt SOL, arithmetice mediatur.

Claues sunt regularis ambitus, G g, mediationis c, Transpositi ambitus, C c, mediationis f.

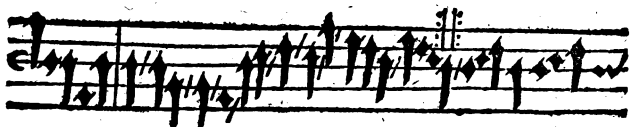
Exempla Cantus simplicis.

Mein Seel O Herr muß loben dich.

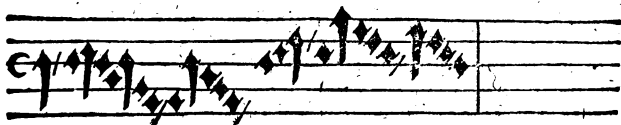
Herr

Herr Christ der einig Gottes Sohn.
 Nun frewt euch lieben Christen gemein.
 Was kan vns kommen an für noht.
 O Herre Gott dein Göttlichs Wort.
 Es spricht der vnweisen Mundt wol.

Ambitus & Mediationis.

O Herre Gott dein Göttlich Wort/te.

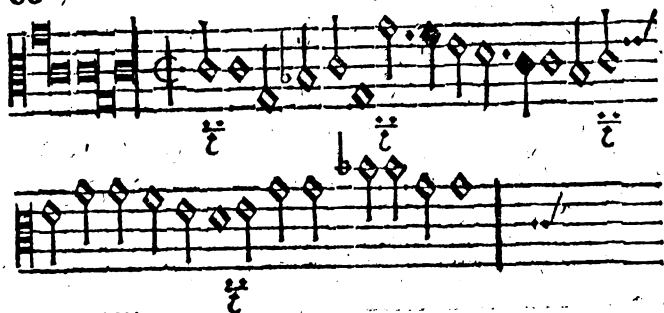

Coniuncti regularis.

Philippe qui videt me.	6. Senflii.
In te Domine speravi.	6. Orlandi.
Stetit Iesus in medio.	5. Iuonis.
Surrexit pastor bonus.	5. Orlandi.
Oratio Ieremiæ in Psal. pœn.	4. Vtendalii.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 4. Vnisona.

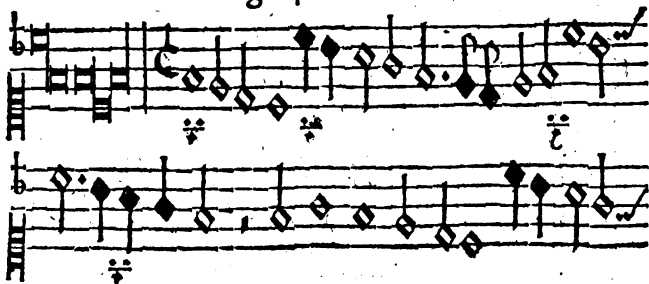

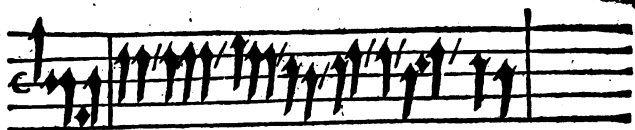
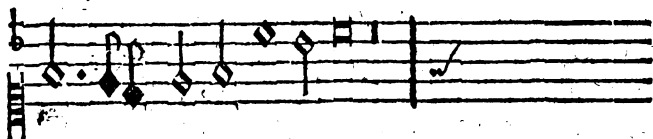
Transpositi.

Oculi omnium in te sperant.	6. Gomberti.
Tempus est vt reuertar ad eum.	6. Orland.
Ecce quam bonum & quam iuc.	6. Clement.
Fremuit spiritu Iesus.	6. Orland.
Continuo lacrymas in obitú clementis.	6. Vaet.
Estate ergo misericordes.	7. Orlandi.
Attendite a falsis Prophetis.	5. Herpoldi.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 4. Vnisona.

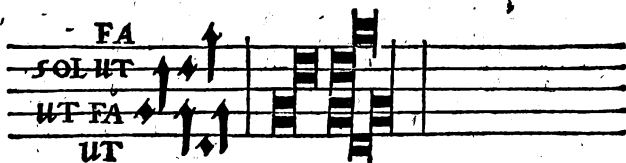
Dixit D. D. meo, sede a dextris meis.

Magnificat anima mea Dominum.

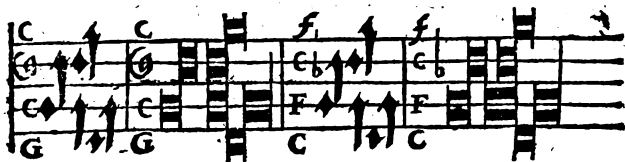
*Cap. 14. De Ionico & Hypoionico
connexis.*

Ionicus & Hypoionicus connectuntur,
quando quarta ut FA, quintam ut SOL, vtrin-
que ambit.

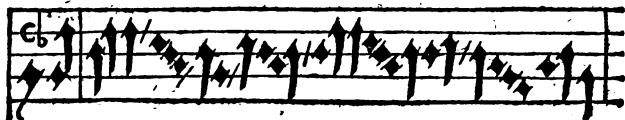
Claues sunt regularis ambitus, G c. me-

diationis vtriusq; C g, Tráspositi ambitus, C f,
medicationis F c.

Exemplum est: Mittit ad virginem non
quemuis angelum: Sequentia in die Annunt.

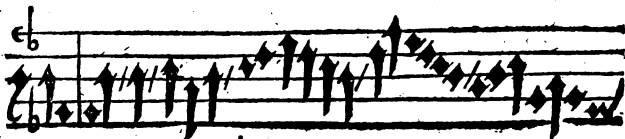
Quinta VT SOL, Ionico & Hypoionico cō-
munis. Trásposita est in clauibus F & C ver-
sibus, 3, 4, 9, 10, 11. Versus 3. & 4. sunt.

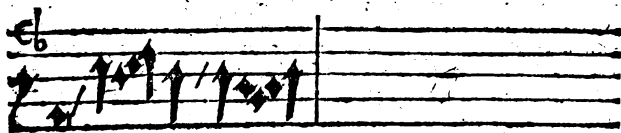

Naturam superat, &c.

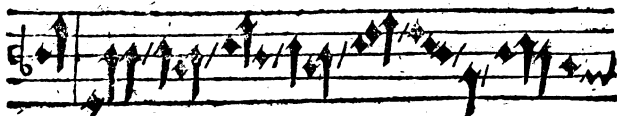
Superbientium, &c.

Quarta VT FA, inferne Hypoionico pro-
pria est in C. & F, quinta assumitur, V. 1. & 2.

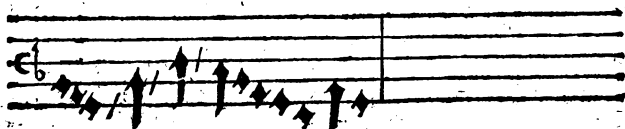

Quarta vt FA, superne Ionico propria,
Transposita est in C. & F, cum quinta assumta.
V. 7. & 8.

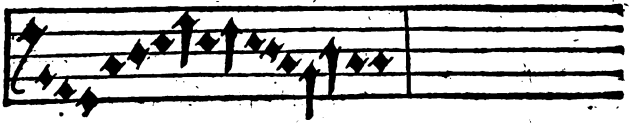
Accede nuntia, &c.

Kyrie subiectum, connexionem hęc regularē pulcerrime ostendit.

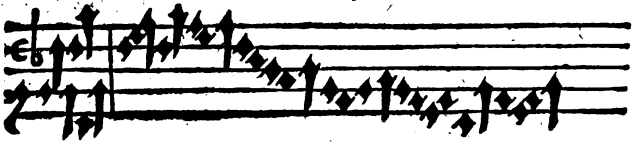

Kyrie

e leyson.

Transpositam.

Kyrie e leyson.

Coniuncti Transpositi:

Fuga 4. Vnisona.

Modi pares ita fuerunt : sequuntur Impares.

Impares sunt qui situ semitonorum impariter reguntur. Suntque duo ordines.

Primus

Primus est Modorū, qui ex quarta MI LA, & quinta RE LA, compositi in imo impariter reguntur. Suntque, Æolius & Hypozolius.

Cap. 15. De Æolio.

Æolius est, cuius octaua quarta, MI LA, & & quinta RE LA, harmonice mediatur.

Claues sunt regularis ambitus, Aa, mediationis e, Transpositi ambitus: Dd, mediationis a.

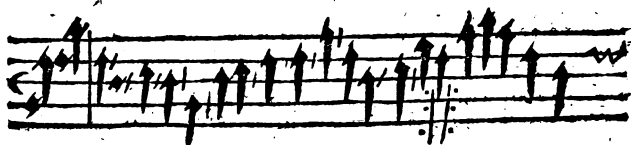

Exempla Cantus simplicis.

Mein Seel O Herr muß loben dich.
 Ich ruff zu dir Herr Jesu Christ.
 Erhalt vns Herr bey deinem Wort.

Ambitus & Mediationis.

Ich ruff zu dir Herr Jesu Christ.

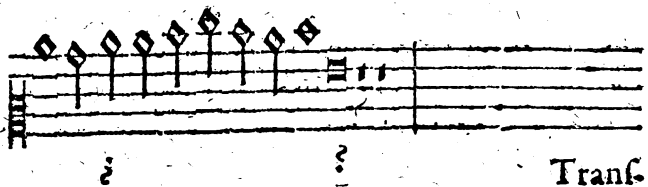
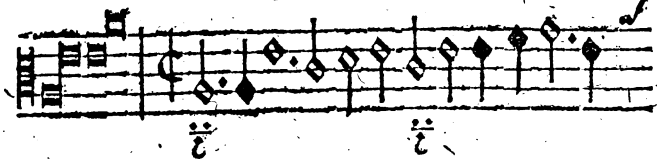

Coniuncti regularis.

Deus in adiutorium meum.	5 Orland.
Cum turba multa.	5 Herpold.
Domine patiens. Orat. Moyſ.	4. Vtendal.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 4. Vnisona.

Trans.

Transpositi.

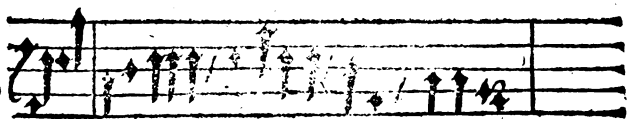
Ierusalem surge.	5. Clementis.
In exitu Iſrael de Ægypto.	5. Orlandi.
Mulierem fortem.	6. Clemen.
Si bona ſuſcepimus.	6. Orlandi.
Intuemini quantus ſit.	6. Regnardi.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 4. Vniſona.

Dixit D. D. in cōſede a dextris meis.

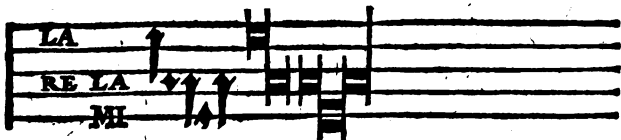

Magnificat anima mea Dominum.

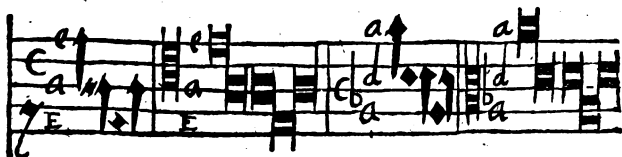
Æolius ita fuit: sequitur Hypozolius.

Cap. 16. De Hypozolio.

Hypozolius est, cuius octava quarta MILA,
& quinta RELA, arithmetice mediatur.

Claues sunt regularis ambitus, E e, me-
diationis a, Transpositi ambitus, A a, media-
tionis d.

Exempla Cantus simplicis.

Te Deum laudamus.

Circumdederunt me. Respons.

Impetum inimicorum. Respons.

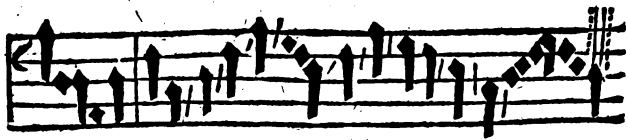
Psalmi. Wo Gott der Herr nicht bey vns helt.

Were Gott nicht mit vns diese zeit.

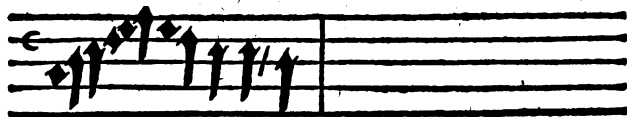
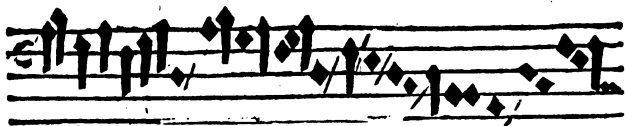
Allein zu dir Herr Jesu Christ.

Ambitus & Mediationis.

Allein

Allein zu dir Herr Jesu Christ.

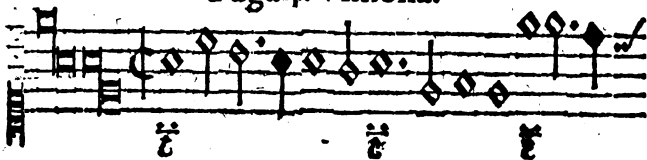

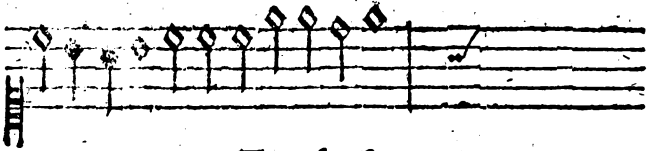
Coniuncti regularis.

Deus misereatur nostri.	8. Orland.
Domine Iesu Christe.	4. Clement.
Missus est angelus.	5. Orland.
Tollite iugum.	5. Herpoldi.
Domine probasti me.	5. Orland.
Quæso Domine, Orat. Ierem.	4. Vtendal.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 4. Vnisona.

Transpositi.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 4. Vnisona.

Dixit D. D. meo, sede a dextris meis.

Magnificat anima mea Dominum.

Cap.

Cap. 17. De *Æolio Hypoæolio connexis.*

Æolius & *Hypoæolius* cōnectuntur, quando Quarta MI LA, quintam RE LA, vtrinque ambit.

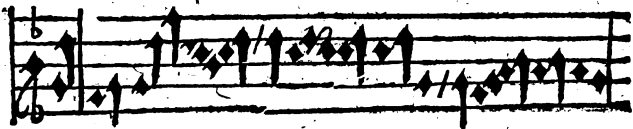
Claues sunt regularis ambitus E a, mediationis vtriusque A e, Transpositi ambitus A d, mediationis vtriusque, D a.

Exemplum.

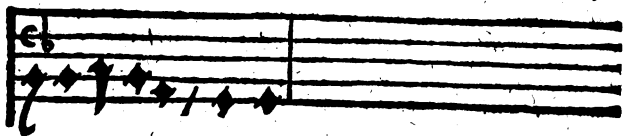
Te sanctum Dominum: Resp. in die Michaelis Archangeli.

Quinta RE LA, *Æolio* & *Hypoæolio* communis. Transposita est in D a.

Laudant angeli om nes, dicentes,

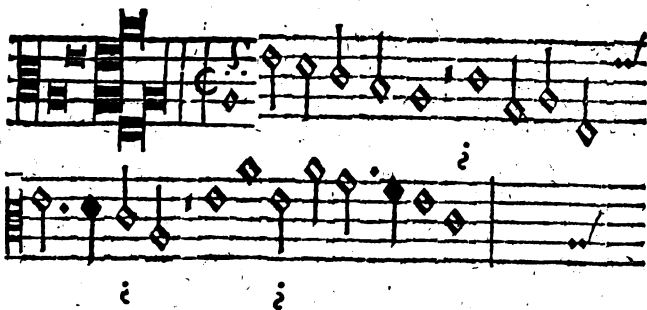

ritui sancto.

Coniuncti regularis.

Fuga 4. Unisona.

Primus Modorum Parium ordo ita fuit: sequitur Postremus.

Postremus est eorum, qui situ semitonorum impari in progressu reguntur. Suntq; eius duo genera.

Primum est imparium propinquorum: Postremum, Remotiorum.

Propinquiores sunt, qui ex quarta RE SOL, & quinta, ut SOL, compositi, semitonis in propinquiore progressu impariter reguntur.

G

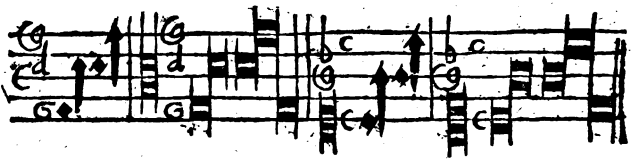
Suntque Mixozolius & Hypomixozolius.
Vulgo dictus, ille Mixolydius, hic Hypomixolydius.

Cap. 18. De Mixoaolio.

Mixozolius est, cuius octava, quarta RE SOL,
& quinta VT SOL harmonice mediatur.

Claues sunt regularis ambitus, G g, mediationis d. transpositi ambitus, C c, mediationis g.

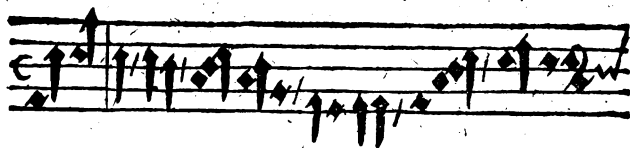

Exempla cantus simplicis.

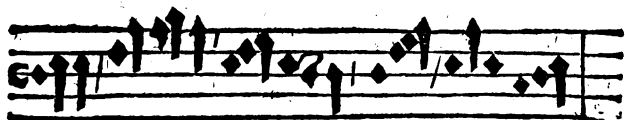
Puer natus est nobis.
Rex Christe factor omnium.
S wir armen Sunder!

Introitus.
Hymnus
Psalmus

Ambitus & Mediationis.

Rex Christe factor &c.

Coniuncti regularis.

Viri Galilæi.

Iubilate Deo.

Nuptiæ factæ sunt.

Tibi laus tibi gloria.

Domine exaudi, Psal. pœn. 7.

Hodie nobis cœlorum rex.

Verbum caro factum.

5. Herpoldi.

6 Orlandi.

5. Herpoldi.

5. Orlandi.

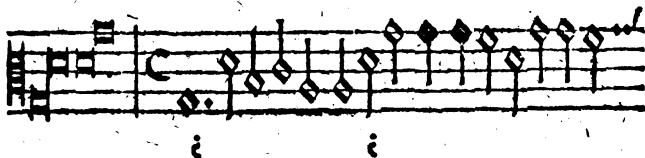
4. Vrendalii.

6. Phil. de montc.

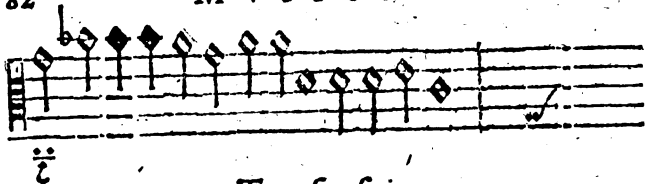
Dela Faige.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 4. Unisona.

G 2

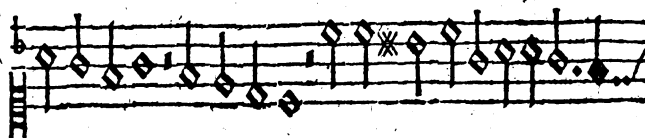
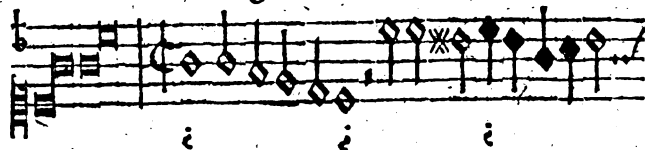
Transpositi.

Dominerex omnipotens.

5. Iac. de Kerl.

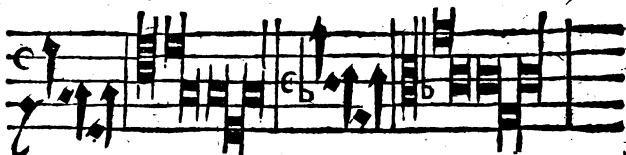
Ambitus & Mediationis.

Fuga 3. Vnisona.

Dixit

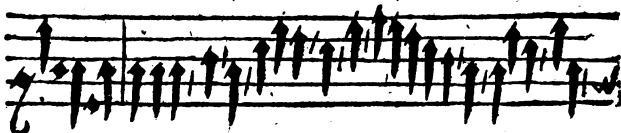

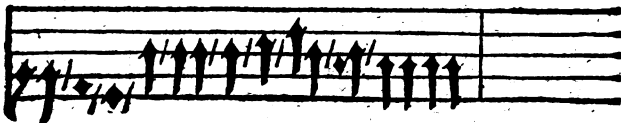
Exempla Cantus simplicis.

Nolite solliciti esse.	Antiph. 15, post Trin.
Ecce dies venient.	Respons. Dom. i. Ad.
Festum nunc celebre.	Hymnus.
Colobet sepestu Jesu Christ.	Psalms.

Ambitus & Mediationis.

Colobet sepestu Jesu Christ.

Coniuncti regularis.

Pater noster qui es in cœlis.	6. Orlandi.
Iubilare Deo.	6. Clementis.
Exultate iusti.	6. Iuonis.
Maria Magdalena.	8. Handls.

Ne remisceris.

4. Utendalli.

Laudate Dominum.

5. Orlandi.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 4. Vnisona.

Musical notation for Fuga 4. Vnisona, showing two staves of music with clefs and time signatures.

Transpositi.

Lauda Hierusalem.

6. Orlandi.

Dixit Dominus paralytico.

5. Herpoldi.

Dixit Dominus Domino meo.

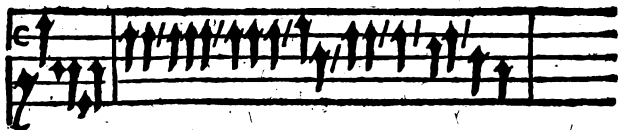
8. Orlandi.

Ambitus & Mediationis.

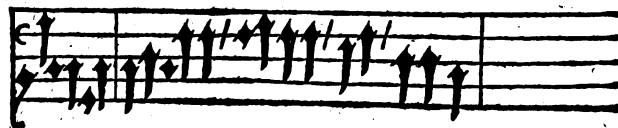
Fuga 4. Vnisona.

Musical notation for Fuga 4. Vnisona, showing two staves of music with clefs and time signatures.

G 4

Dixit D. D. meo fede a dextris meis.

Magnificat anima mea Dominum.

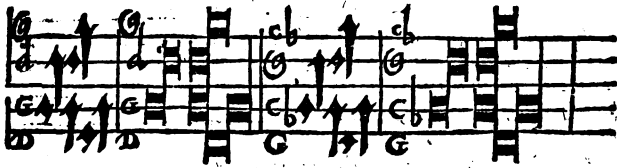
Cap. 20. De Mixoæolio & Hypomixoæolio connexis.

Mixoæolius & Hypomixoæolius cōnectuntur, quando quarta RE SOL, quintam UT SOL vtrinque ambit.

Claves sunt regularis ambitus D g, mediationis vtriusq; G d, transpositi ambitus, G c, mediationis vtriusque Cg.

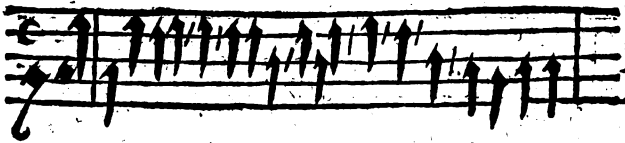
Exem-

Exemplum regulare est sequentia.

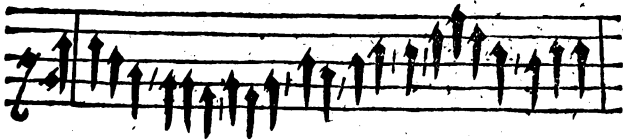
Benedicta sancta Trinitas.

Quinta ut SOL, Mixozolio & Hypomixozolio communis est in g & a, versibus 5. 6. 7. 10. & 11.

Proprietas in personis, &c.

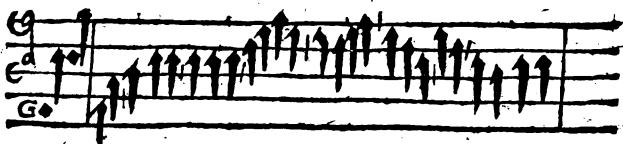
Quarta RE SOL, inferne Hypomixozolio propria est in clauibus G & D, V. 7. & 8.

Sidera maria, &c.

Quarta RE SOL, superne Mixozolio propria est in clauibus, d, & g, cum quinta inferius repetita.

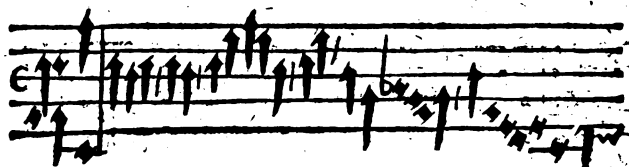

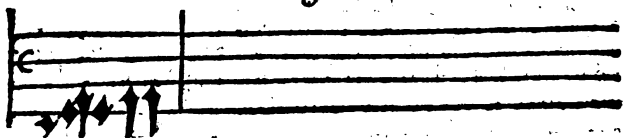
Eia el eia nunc simul, &c.

In fine per transpositionem mutatur in Dorianum.

Kyrie pulcherrime connexionem illam refert.

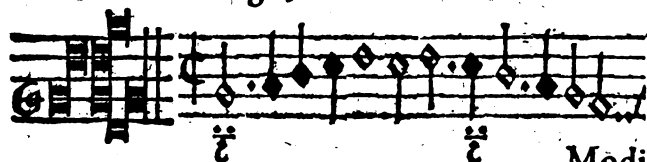
Domine fili unigenite Iesu Christe & san-

& spiritus.

Coniuncti Regularis.

Fuga 5. Unisona.

Modi

Modi Impares Propinquiores ita fuerunt; sequuntur remotiores.

Remotiores sunt, qui ex quarta ut FA, & quinta FA FA compositi, semitonis situ in progressu remotiore impariter reguntur.

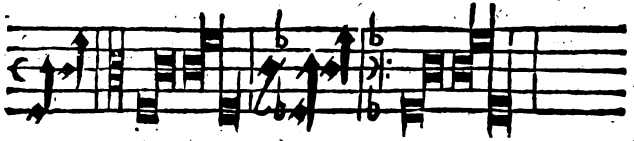
Suntque Lydius & Hypolydius.

Cap. 21. *De Lydio.*

Lydius est, cuius octava Quarta, ut FA, & quinta FA FA, harmonice mediatur.

Claues sunt Regularis ambitus, F f, mediationis c. Transpositi ambitus, B b, mediationis f.

Exempla Cantus simplicis.

Domine in misericordia.

Introitus.

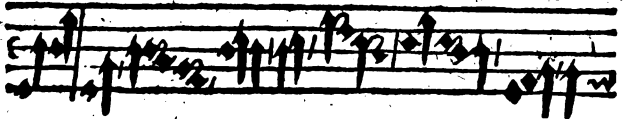
Lætare Ierusalem.

Introitus.

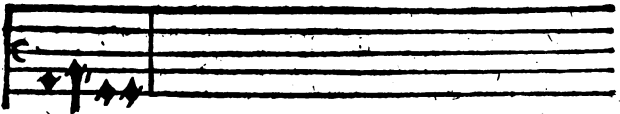
Bene omnia fecit.

Antiphona.

Ambitus & Mediationis.

Bene omnia fecit, surdos fecit audire, &

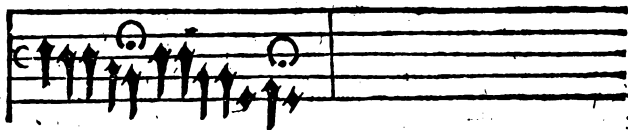
mutos loqui.

Psalmus 8.

Herr vnser Herr/wie herrlich ist dein/re.

Coniun.

Coniuncti regularis.

Maria Magdalena.	5. Herpoldi.
Fratres expurgate.	6. Vtendalii.
Ascendens Iesus.	5. Herpoldi.
Domine exaudi.	4. Vtendalii.
Erat Ioseph & Maria.	5. Herpoldi.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 4. Vnisona.

Transpositi.

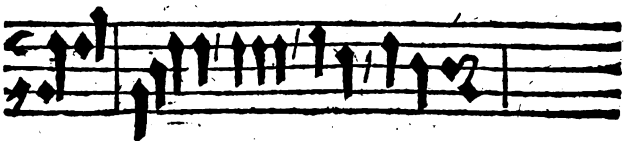
Qui consolabatur me. 5. Clementis. huca nonnullis refertur; Mihi videtur magis Ionicum, quam Lydium referre.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 3. Vnisona.

Dixit D. D. meo, sede a dextris meis. ❧

Magnificat anima mea Dominum.

Cap. 22. De Hypolydio.

Hypolydius est cuius octava Quarta UT FA,
& Quinta FA FA, arithmetice mediatur.

Claues

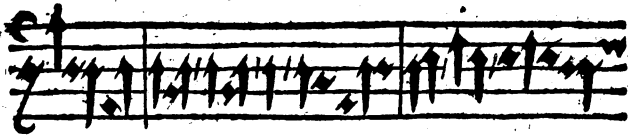
Claues sunt regularis ambitus, Cc, mediationis f: Transpositi ambitus, Ff, mediationis b.

Exemplum Cantus simplicis.

Videns Iacob vestimentum.   Respons.
 Esto mihi in Deum protectorem.   Introitus.

Ambitus & Mediationis.

Esto mihi in Deū, &c. propter nomē tuum

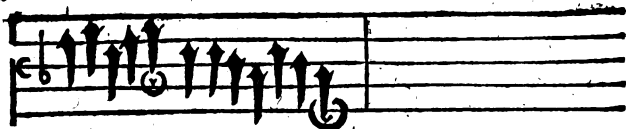
Dux mihi c. ris.

Psalmus

Pſalmus. 7.

Auff dich Herr iſt mein trawen ſteiff/ze.

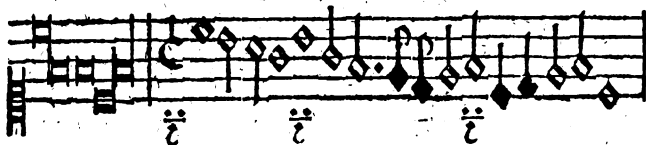

Coniuncti regularis.

Ecce Dominus veniet.	5 Handls.
Non turbetur cor veſtrum.	5. Phil. de mōte.
In principio creavit.	6. Ioach. a Burg.
Post dies octo.	5. Herpoldi.
De profundis.	4. Vtendalii.
Cum intraret Ieſus.	5. Herpoldi.

Ambitus & Mediationis.

Fuga 3. Vniſona.

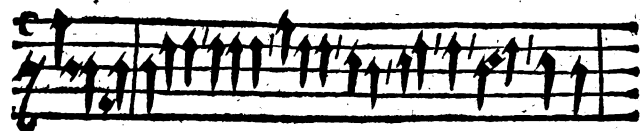
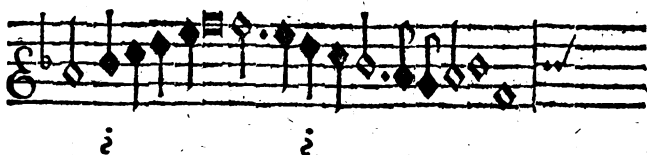
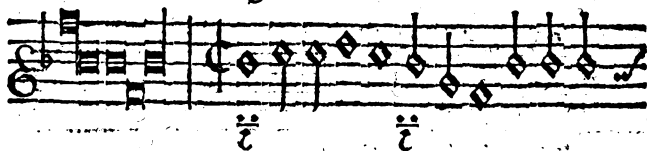

Transpoſiti.

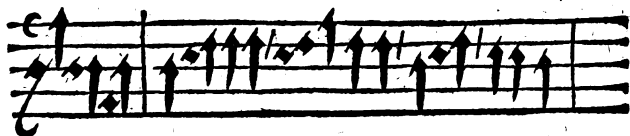
Fili quid feciſti nobis ſic.	5. Herpoldi.
	- Ambitus

Ambitus & Mediationis.

Fuga 4. Vnisona.

Dixit D. D. meo, sede a dextris meis.

Magnificat anima mea Dominum.

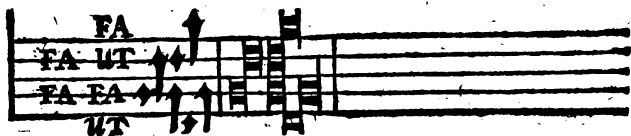
Cap. 23. *De Lydio & Hypolydio
connexis.*

Lydius & Hypolydius iunguntur, quan-

H

do quarta UT FA , quintam FA FA , vtrinque ambit.

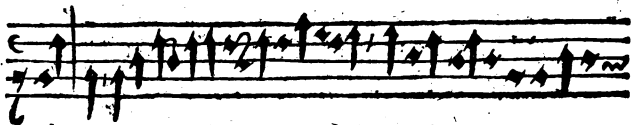
Claues sunt regularis ambitus, C f, mediati-
onis vtriusque F c, transpositi ambitus, F b, me-
diationis vtriusque, B f.

Exemplum regulare est canticum ex Psal. 44.

Specie tua & pulcritudine.

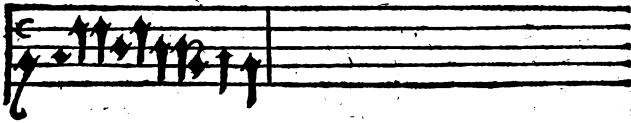
Quinta Fa-Fa Lydio & Hypolydio commu-
nis est in clauibus f, & d. hoc modo.

Et pul cri tudine

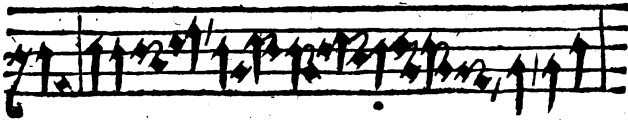
tua.

&c.

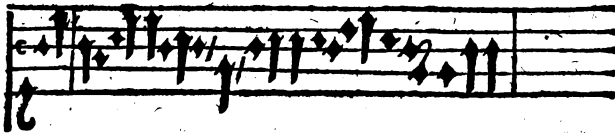
&c.

Quarta Vt Fainferne Hypolydio propria est
in clauibus f & c.

Spe cie tu a & pulcritudine.

Quarta VT FA, superne Lydio propria est in
clauibus f & c, hoc modo:

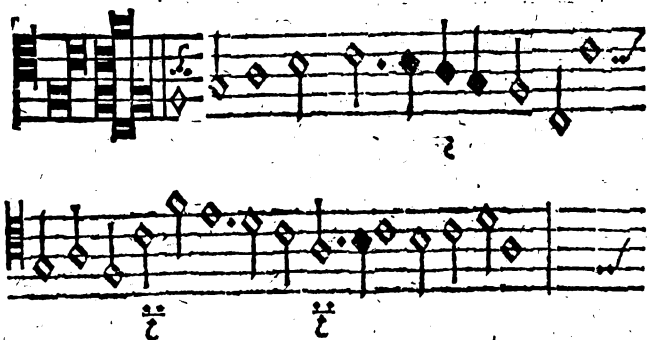

Iustitiam & deducet &c.

Coniuncti.

Ambitus & mediationis.

Fuga 4. Vnisona.

*Huc referatur tabula Ordinis Modorum
vulgaris sub signo. ♯*

Harmonia communis ita fuit: Sequitur propria.

Cap. 24. De Harmonia propria.

Harmonia propria est de concentu cantus coniuncti. Estque simplex vel composita.

Simplex est de simplici sonorum concordantia: Spectanda hic duo: Gradus & Genera.

Gradus est series concordantiarum, in octavis, qua aliæ propius, aliæ lógius absunt ab imo. Estque primus vel deductus.

Primus,

in-
ulis
pe-

||||

mo
ca
10-

|||||

r-

f

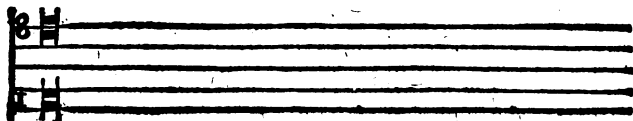
pro

con

dan

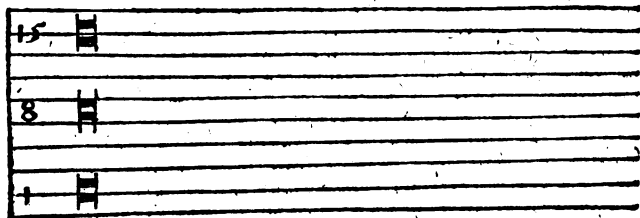
uis,
Est

Primus est concordantiarum in octava infima se ipsas dirigentium. Hic gradus in singulis tactibus, inter componendum perpetuo est spectandus.

Deductus est concordantiarum ex primo gradu in reliquis octavas deductarum; Hic a primo regitur. Estque propinquior, vel remotior.

Propinquior est in octava secunda infimæ proxima.

Remotior est, qui plurimum in octava tertia ab imo longissime abest.

Genera duo sunt : Prius est de consonantiis
 Posterius de dissonantiis.

Cap. 25. De Consonantiis.

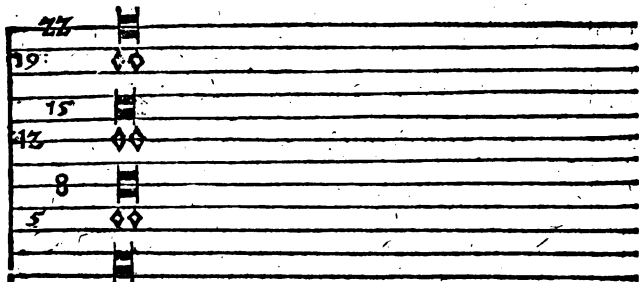
Consonantia est diuersorum sonorum simul
 edendorum iucundus concentus: Estque Per-
 fecta vel Imperfecta : Vtraq; plene, vel remisse,
 in notis interuallo contiguo simul sonantibus.

Perfectæ sunt, quæ iucunde cõsonantes can-
 tus initia & clausulas plurimum ornant, & in
 imo concordãtiarum gradu reliquas voces di-
 rigunt.

Plene perfectæ sunt, quæ in sua perfectione
 excellunt: Harum illæ, quæ sunt eiusdem spe-
 ciei, se non sequuntur.

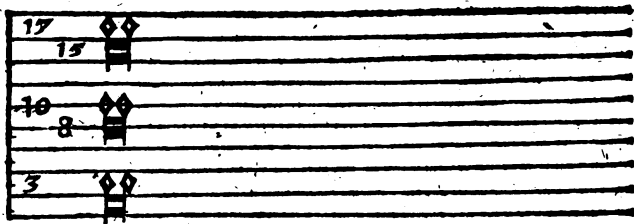
Plene perfectæ sunt sex: duæ, Quinta & octa-
 ua, gradus primi: duæ, duodecima & decima-
 quinta, deducti propinquioris: duæ, decima no-
 na, & vigesima secunda, Remotioris.

Remif-

Remisse perfectæ sunt, quæ de sua perfectione non nihil remittunt: Harum illæ, quæ sunt eiusdem speciei, sese nonnunquam sequuntur, magis tamen in descensu quam ascensu.

Suntque tres, tertia gradus primi. Decima, deducti propinquioris: decima septima, remotioris.

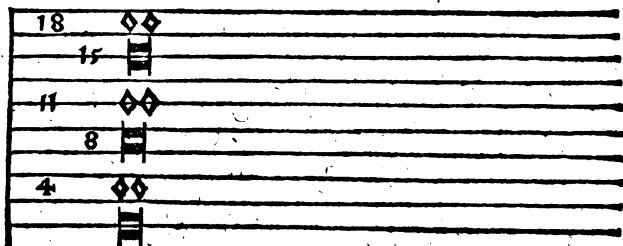

Imperfectæ sunt, quæ cum duriuscule consonent, suauitatem, quæ deest, a perfectis mu-

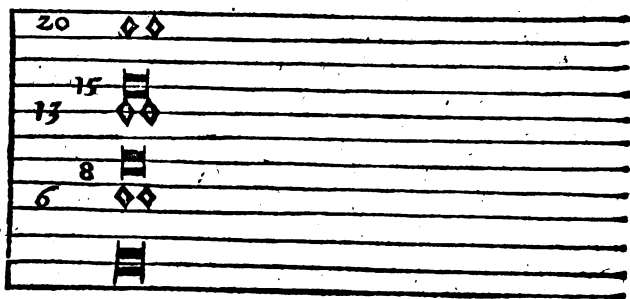

tuantur, vel consonandi asperitatem in tactus eleuatione mitigant.

Plene imperfectæ sunt, quæ in sua imperfectione excellunt: Suntque tres: Quarta, Gradus primi, Vndecima, Deducti Propinquioris; Decima octaua, Remotioris.

Remisse imperfectæ sunt, quæ de sua imperfectione non nihil remittunt: Suntque tres: Sexta, Gradus primi; Decimatertia, Deducti propinquioris; Vigesima, Remotioris.

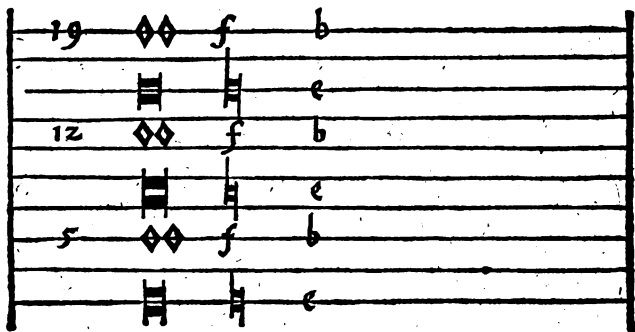
Conso-

Consonantiæ ita fuerunt: Sequuntur Dissonantiæ.

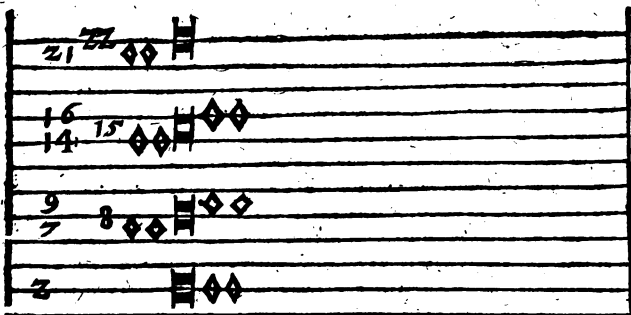
Cap. 26. De Dissonantiis.

Dissonantia est confragosa sonorum collisio, & concentus per se infuauis: Ideo vel vitari vult, vel emolliri. Suntque genera duo.

Primum est in interuallis contiguis, aut in octauis contiguis respondentibus. Suntque sex: Secunda & septima, Gradus primi; Nona & Decima quarta deducti propinquioris; Decima sexta, & vigesima prima, Remotioris.

Postremum est in MI & FA, in interuallis plene perfectis concurrentibus.

Emollitio Diffonantiarum fit vel in tactus depressione, vel eleuatione: vel in notarum celeritate, vel sonorum mutatione.

In depressione tactus fit descendendo, quādo nota maior, per minorem antecedentem secatuf ita, vt maioris notæ pars altera, ad priorē tactum complendum, altera ad posteriorem incoandū pertineat: Vocant, Syncopationem. Exemplum est: O altitudo, Cl. Mer. 6. V. in fine, sub verbis. viz eius.

In eleuatione tactus fit in notis minimis gradatim descendentibus: Exemplum est, Ierusalem surge; Cl. sub verbis a Deo suo.

In celeritate notarum fit, quādo plures notæ vno tactu cōcinēdæ gradatim celerius prætervolāt: Ex fem minimis potissimū secunda & tertia eiusdem tactus, teguntur.

In sonorū mutatione, quando b pro $\frac{1}{2}$, vel $\times$
vel con-

vel contraponitur, vt sibi respondeant vel geminum MIMI, vel FA FA.

Harmonia Simplex ita fuit: sequitur composita.

Cap. 27. De Harmonia composita.

Harmonia composita est de compositione cantus coniuncti, pluribus vocibus, edendi.

Voces sunt partes cantus, quibus coniunctus constituitur: Genera duo sunt: Primum est primarum, postremum deductarum; Si fuerint plures, ab iis denominantur, quarum ambitum & mediationem ingrediuntur.

Primæ sunt ex se ipsis: suntque Bassus & Tenor.

Bassus est vox, quæ canitur sono grauissimo, & totius compositionis Basis est, inde Bassus dictus, notatur plurimum. ¶

Tenor est vox, quæ canitur sono mediocriter graui, & in compositione ferenda Basi proxima est; a tenendo Tenor dictus, notatur plurimum.

¶ tertiarum vel quartarum lineæ præscripta.

Deductæ sunt, quæ ex primis deducuntur: suntque Altus & Discantus.

Altus est vox, quæ sono mediocriter aucto canitur: notatur plurimum in linea secunda.

Discantus est vox, quæ sono acutiore canitur, notatur in infima linea, vel g, in proxima, vel media.

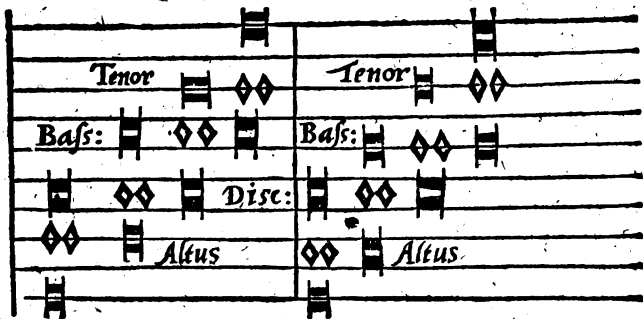
In compositione spectanda sunt duo Modus & Genera.

Cap. 28. De Modis in compositione vocum spectandis.

Modus compositionem vocum certo ambitu & Mediatione regit: Estque in vocibus idem, vel diuersus.

Idem est in vocibus eodem octauæ ambitu & mediatione inuicem cognatis.

Cognatæ voces sunt; Bassus & Altus: Tenor & Discantus; Ex harum duarum vocum partibus, de modo cantus fit iudicium.

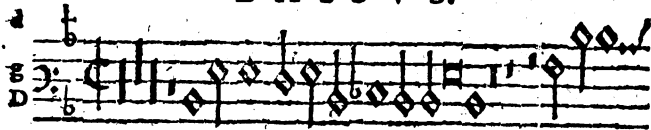
The diagram illustrates musical notation for four voices: Tenor, Bass, Discantus, and Altus. It is presented in two columns, likely representing two different modes or compositions. Each voice part is shown on a five-line staff. The Tenor part uses a clef with a horizontal line on the second line. The Bass part uses a clef with a horizontal line on the fourth line. The Discantus part uses a clef with a horizontal line on the first line. The Altus part uses a clef with a horizontal line on the third line. The notation consists of vertical bars and diamonds placed on the lines and spaces of the staves.

Exemplum

Exemplum Clement. 5.

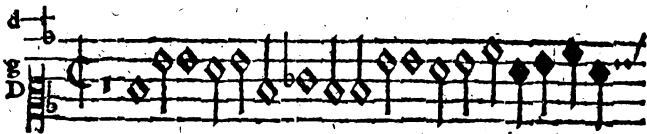
Pastores quidnam?

BASSVS.

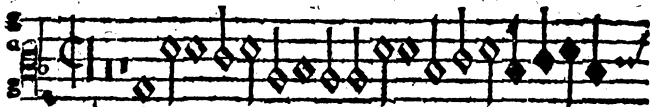
Pastores quidnam vidistis, &c.

ALTVS.

Pastores quidnam vidistis, &c.

TENOR.

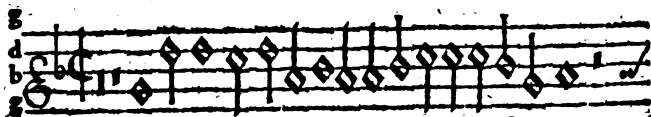
Pastores quidnam vidistis, &c.

DISCANTVS I.

Pastores quidnam vidistis, &c.

MUSICÆ
DISCANTVS

Pastores quidnam vidistis &c.

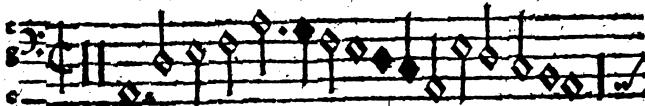
Modus diuersus est in vocibus diuerso octa-
uarum & ambitu & mediatione vicinis.

Vicinæ voces sunt: Bassus & Tenor: Altus &
Discantus.

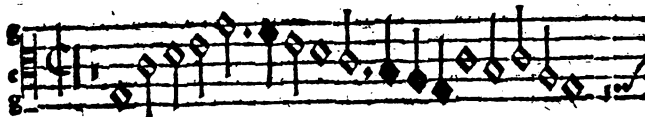
Exemplum Clementis. 5.

Concussum est mare.

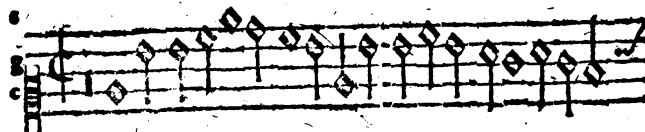
Bassus Harmonicæ Mediat.

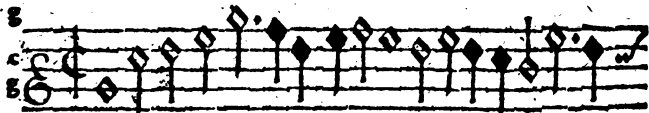
Tenor Arithm. Mediat.

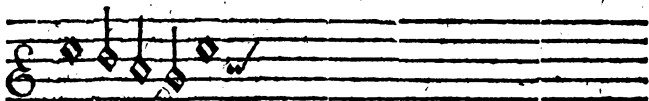
Altus Harmon. Mediat.

Discantus. Arith. Mediat.

Concussum est mare &c.

Genera compositionis duo sunt: Primarium
vel Accessorium.

*Cap. 29. De Compositionis genere
primario.*

Genus primarium est in compositione sonorum. Eius exornatio est cōmunis, vel singularis.

Communis est in clausulis formalibus: quando sc: voces omnes velut e peregrinatione domum redeunt, in modi sui ambitu & mediatione conquiescunt, plurimū vna voce concentum Syncopatione vnus vel duarum notarum dirigente.

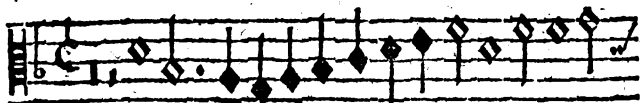
Orlandi 5. Confitebor. 2 p.

B A S S V S.

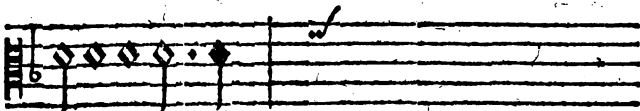

MUSICÆ
TENOR I.

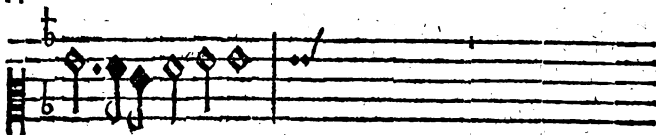
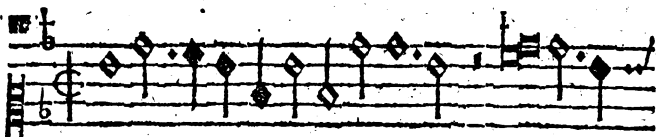
Narra te narrate.

TENOR II.

ALTVS.

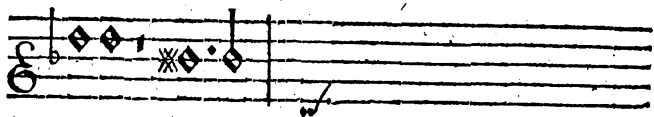

DISCANTVS.

Singu-

LIBER SECVNDVS. III

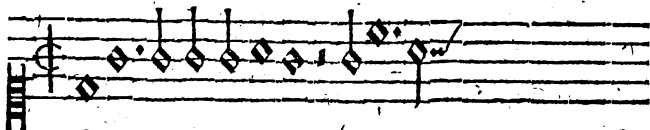
Singularis est, qua alias cōcentus singula-
riter ornatur. Estque in Fugis & concordantiis.

Fuga est, cum voci præcipienti voces post ta-
ctus, alia plures, alia pauciores, simili sono suc-
cinunt.

Exemplum Orlandi. 5.

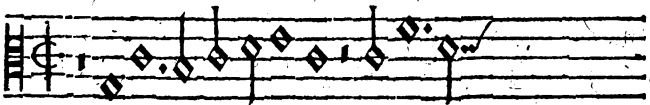
Maria Magdal.

DISCANTVS.

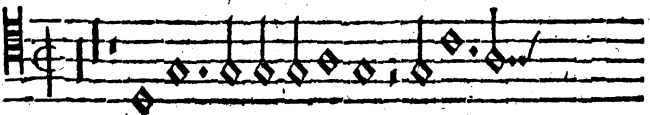

Maria Magdalena, & altera, &c.

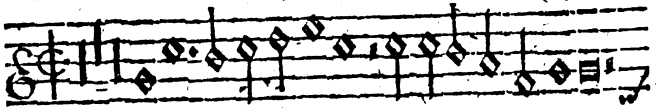
ALTVS.

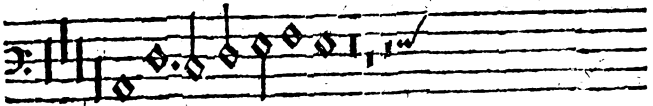
TENOR.

MUSICÆ
DISCANTVS II.

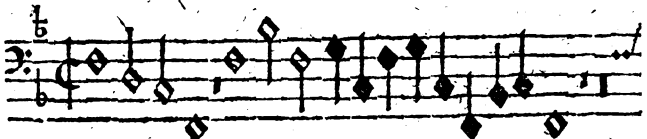
BASSVS.

Exornatio in concordantiis est, quando singulari cum grauitate, mirifica cōcordantiarum compositione, cantus exornatur.

Exemplum Alleluia Hands. 8.

BASSVS I.

TENORI.

ALTVS I.

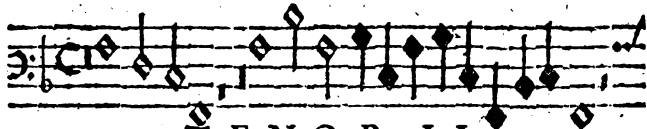

DISCAN-

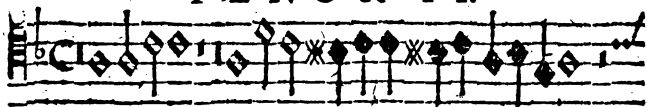
DISCANTVS I.

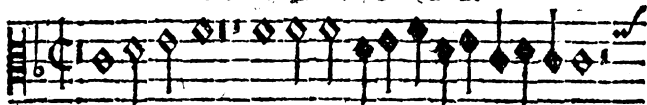
BASSVS II.

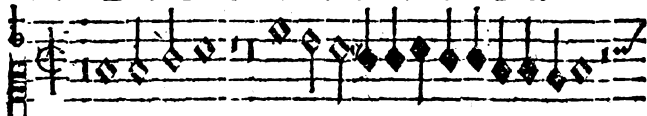
TENOR II.

ALTVS II.

DISCANTVS II.

Genus Compositionis Primarium ita fuit:
Sequitur Accessorium.

Cap. 30. *De Genere compositionis
Accessorio.*

Genus compositionis accessorium est in vsu
pausarum, qui est necessarius, vel arbitrarius.

Necessarius est, qui suâ necessitate regitur:
Estque in respiratione, vel cauendo vitio.

In respiratione, quando ea canentibus ani-
mæ gratia cōcedenda est, ne ex inordinata ca-
nentium respiratione, confusio oriatur.

In cauendo vitio, quando cauendum est in-
teruallum prohibitum, vel dissonantia, quæ a-
lia ratione caueri, aut commode tegi nequit.

Arbitrarius est, qui regitur arbitrio artificis
quando scilicet suauitatis, vel varieta-
tis causâ pauſæ adhiben-
tur.

MVSICÆ FINIS.

DISPV-

DISPUTATIO DE MODIS LECTORI

S. D.

SI Lector, ea esset omnium integritas, in examinandis diiudicandisque aliorum scriptis, quam lex & natura requirit, nihil minus opus esset, quam hanc, de nonnullis modorum Musicorum quæstionibus, tractationem, huic quælicunque opusculo Musico attexere: Vnusquisque enim sua sponte excusaret, quod excusatione dignum, nec accusaret, quod nullo suo merito in reprehensionem incurreret, & recte dicta in optimam partem acciperet, quod scilicet sibi fieri vellet ab alio.

At vero sæpe fieri videmus, vt, teste Glariano, quæ melius a posteris inueniuntur, quam sunt, quæ rudis adhuc vetustas inuenit, ea non tantum non recipiantur, sed & rideantur & explodantur, non tantum ab iis, qui rerum aliquid se scire & intelligere opinantur, sed & ab illis, qui non grauatim fatentur, se nec legisse, nec vnquam lecturos esse, nec intelligere, quæ damnant.

Monentibus igitur bonis & doctis viris, explanationem quarundam quæstionum, quæ pertinet ad doctrinam Modorum, suscipere volui, & iudicis causas, cur ab aliis dissentirem, expo-

nere cum videatur futuri, qui vt vt quidem rem ipsam non intelligant, tamen reprehendendi modum vix inuenturi sint.

Quocirca, vt habeas, Lector, quo scrupulū, si quis suborietur, tibi eximas, & nemo, nisi qui sciens veritati vim facere volet, contradicere queat, hanc disceptatiunculam huic operi Musico subiungere volui: Tu pro tuo cādore bene dicta optime interpretare.

Quatuor autem capitibus, seu quæstionibus includi & proponi possunt ea, de quibus in doctrina modorum, alii prima fronte secus sunt iudicaturi, ac sentiunt istæ meæ pagellæ. 1. Num modorum doctrina digna sit, quæ tot capitibus tractetur & explicetur, & nō potius plane superuacanea. 2. Quis modorū numerus sit. 3. Quis ordo conuenientissimus. 4. & Num, & quo merito, Differentiæ, seu, vt vocant, Tropi, ex agro Musico extirpari, & reici debeant. In his ne habeas Lector, quod te offendat, cauendum est, & opera dāda, vt demonstretur, nihil hic esse sine grauibus & iustis rationibus, vel tractatū, vel affirmatum, vel immutatum, vel deniq; omisum. Videamus igitur de singulis ordine.

Et vt inde, quod primo locō posui, ordiar, quæritur, an doctrina de Modis sit adeo necessaria, adeoque digna, quæ tot capitibus tractetur

tur & doceatur, tot exemplis illustretur & confirmetur. Sunt enim qui esse negant, hoc argumento, quod artifices, qui magna copia libros Musicos ediderunt, nullam eius doctrinæ mentionem faciant, quam certe quidem eos facturos fuisse, probabile sit, si necessariam, & tractatione dignā iudicassent, nec doctrinā tam nobilem prætermitturos, nec ei perperuum exilium indicturos.

His ut occurramus, quantum possumus, contendimus, & modis omnibus affirmamus, nihil pene in Musica æque esse necessarium, atque est de Modis erudita & diligens tractatio.

Nam negari nō potest, ut in aliis artibus omnibus, sic & in Musica describēda, nihil oportere prætermitti eorum, quæ natura ipsa docet, vera, propria, & genuina eius artis esse. quæ item omnium confessione, sunt & esse, possunt in usu bene canentium, & quæ non observata Cantorem prorsus ineptum & ridiculum arguunt, & quæ non minus, quam reliqua iudicium de cantu informant, & instruunt.

At vero natura duce perspicuum est, in arte Musica Modos esse, & ad eius artis genuinam tractationem doctrinam Modorum, omnino necessarioque pertinere, imo tam vere esse Musicam, & Musicæ artis propriam, ut ne quidem in Logica, quicquam possit esse ma-

gis Logicum: quod item in vsu bene canentium sint certi quidam Modi, nemo inficiabitur, nisi qui prorsus nescit, quid sit natura sua, & aliorum, qui item aut nunquam audiuit canentes, aut audiuit sine iudicio, quemadmodum bruta sonum pulsati æris audiunt.

Nemo igitur inuidere poterit arti, quod ipsi tribuit natura, quod tribuit vsus, omnium artium magister.

Sed & hoc certissimū est, omnium sanorum consentientibus testimoniis, cātozem, nisi differentias Modorum diligenter obseruet, inapte cantum componere, & ridicule canere, imo naturam ipsam plane refugere Cantū, qui Modum omnem nesciat, aut negligat, verum denique & genuinum intellectum Modorū, verum & sanum iudicium de Cantu informare, & facere, vt natura Cantus penitus introspiciatur, & cognoscatur, cuius nihil intelligat, qui modum Cantus ignorat. Est enim Modus instar regulæ, cuius ductu necesse est non solum ab artificibus cantum constitui, ac informari, verum etiam a cantantibus recte & cōmode exprimi & decantari: Quod Glareanus alicubi innuit, cum dicit, Nihil quicquam æque Musicum ingenium acuit, imo nihil est æque Musicum, atq; de modis erudite iudicare posse.

Neque

Neque enim satis est, Cantum quoquomodo vocibus suis posse decantare, & quodammodo exprimere; possunt enim id ipsum etiam Monachi & Moniales; sed requiritur insuper, ut cum iudicio, & vero intellectu, breuiter, ut BENE canterur. BENE autem non cantabit, qui modorum cognitionem non habet, quemadmodum nec BENE differet, qui doctrinam Syllogismorum non callet. Hinc tam in Musica Modorum doctrina necessaria statuitur, quam in logicis Syllogismorum regulæ necessariæ esse possunt.

Est etiam necessaria ad sonos inter canendum recte & dextre exprimendos, in primis eos, qui cantum a cantu, Modum a Modo discriminant, nimirum semitonos, qui cum affectus regant, qui cantu, eiusque modo ducuntur, plurimum refert eos recte nouisse, situm eorum diligenter obseruasse, eosque commode ad obtinendum cantus finem, expressisse: Illos autem nemo facile obseruabit, aut debitam moderatione, aut grauitate exprimet, nisi Modorum, qui solo semitonorum situ differunt, doctrinam teneat.

Est itaque doctrina de Modis in Musica adeo necessaria, ut qui in Musica Modos ignorat, is nihil rerum musicarum intelligere doctissimis Musicis videatur.

Quod si vero sunt, qui contrarium statuunt, & defendunt, ea ratione, quod a plerisque Musicis hæc doctrina, aut non tractatur, atque ita silentio ipsorum ex arte Musica in perpetuū exilium prosc̄ribitur; aut tantum ad cantum simplicem, seu Choralem, non ad coniunctum seu Figuralem, accommodatur, & accommodanda docetur: ii vero viderint, quam recte, quamque vere istud statuunt.

Negari quidem, non potest, per paucos esse, & pene de centum vix vnum atque alterum, qui in suis libris Musicis, vel vnica syllaba Modorum meminerit, nedum, vt quisquam eos recte explicandos susceperit, aut explicatos tradiderit: Sed neque illud negari potest, esse, qui Modos tantum ad Cantum Choralem alligatos velint; Coniunctum Modis subiici negent: At quod inde recte inferri possit, doctrinam de modis in arte Musica, necessariam non esse, id vero negamus.

Nam vix concedetur, vt Dialecticam, descripturum, syllogismorum doctrinam omittat, quia vnus quispiam, aut plures, idem fecerint, & ita sua auctoritate syllogismos ex arte logica exterminauerint. li enim certe non immerito videri poterunt doctrinam istam, aut nesciisse, aut non integre solideque percepisse, itaque subue-
ritos

ritos eam in arte tractare. Sic neque hoc concedi potest, vt ob id doctrina Modorum necessaria non sit, quod a plerisque omissa est, & quasi publico vulgarium Musicorum cōsensu de perpetuo eius exilio decretum.

Id enim vnde profectum sit, testatur Ioannes Littauicus vir doctus, & rerum Musicarum non imperitus, cum alicubi sic ait: Quanquam permulti sunt, q̄ nostra ætate de Musica scripta prodidere, tamen eius artis vera fundamenta ignorarunt: & ipsum Musices scopum vnicum ac præcipuum nesciuerunt: nempe Modorum solidam cognitionem. Hæc ille: Inscitiæ arguens vulgares Musicos, qui fundamentum Musicæ artis, quod in Modis positum est, ignorarint.

Cuius ergo sano manifestum est, quam infirmum sit ad destruendā Modorum doctrinam, argumentum istud, petatum ab auctoritate eorum, qui doctrinam illam ipsi non intellexerunt.

Quod autem attinet ad eos, qui Modis tantū Chorales seu simplices Cantiones subiiciūt, & ab vsu eorum Cantū Figurale, seu cōiunctum plane excludūt, in qua sentētia, negari nō potest etiam Sebaldum Heiden, in signē alioquin Musicum sibi vtilum fuisse, manifestū est, imo manife-

stius, quam vt longiore demonstratione indigeat, illud esse falsissimum, & a vero & sano iudicio Musico, & ab ipsa constantissima omnium bene canentium consuetudine & experientia longissime alienum.

Tam enim verum est, quam si quis dicat, regularum Syntaxeos rationem haberi quidem in oratione soluta, non autem in ligata. Quod si quis affirmare non dubitauerit, eum falsissimi commenti coarguet, non inquam, tantum quispian excellens Grammaticus, sed & aliqua tenui Grammaticæ cognitione imbutus.

Atqui hoc de modis affirmare est istius simillimum. Manet itaque sua Modis, & necessitas, & dignitas immota, & inconcussa, vt quæ non vnum, sed omne cantionũ genus sibi subiectum habeat: Vnde & Glareanus ait, se cantus extra modorum naturam præcipitatos partuũ monstra vocare solere.

Imo si vel maxime doctrina Modorũ ad solum cantum choralem pertineret, tamen ex eo ipso, istorum testimonio sequeretur, eam ad artem Musicã spectare, ideoque in arte recte necessarioque tradi & explicari.

Et valde absurdum est, in Musica affirmare cantum choralem certis Modorum limitibus circumscribi, & interueniẽte mediatione constitui,

stitui, & regi: *Figuralem vero sine iis solutum & liberum, pro libitu, nunc huc, nunc illuc incertum incedere ac vagari: Cum potius certo certius sit, tanto magis figuralem cantum ambitu & mediatione Modorum regendum esse, quanto est choralis maior & dignior. Sed de necessitate huius doctrinæ hæc paucula dixisse sufficiat.*

De numero sequitur: de quo inter *Musicos non conuenit: Alii enim plures, alii pauciores Modos esse statuunt: Olim fuerunt, qui tres tantum constituere Modos: alii quatuor, alii quinque esse contenderunt; Alii ad octenarium numerum progressi sunt, quem nostra ætas etiam num mordicus retinet: Sunt & qui duodecim esse asserunt: alii plures esse cõtendunt. Martianus Capella quindecim Modos asseruit. Sunt hoc nostro tempore musici, qui se in fingendis carminibus non parum profecisse, arbitrantur, nec tamẽ de numero Modorum certi sunt, nec vera ratione eos discriminare possunt. Itaque vt olim, sic nunc quoque perpetua est Musico- rum, de numero Modorum concertatio.*

Sed in hac tanta opinionum varietate, quid statuendum sit, non omnino est obscurum.

Quod enim eos attinet, qui tantum tres, aut quatuor, aut quinque statuere Modos, illorum

sententia iam dudum cōmuni Musicorum suffragio & calculo est improbata, & infinitis bene canētium exemplis, ex iisq; obseruato plurium Modorum manifestissimo discrimine explosa.

Cum iis autem, qui octenarium asserunt, acrior nobis erit concertatio: de quibus, vt breuiter aperiam, quid statuendum sit, dico cum Glareano, eos Modorum Musicorum nihil aut parum intelligere, nostram ætatem tantum octo nouisse modos, nec tamen vera ratione discriminare; Franchinū ipsum, de octo vulgatis Modis, non minus quam vulgus, dubitare: Nihil certi docere posse; qui octo tantum Modos statuunt: Hoc quenquam mirari posse, qui fiat, quod, cum plures sibi videantur egregii Musici, rogati, quo pacto ipsi Modos discriminent, ne vnum quidem verbum digne respondere queant: Hæc cum Glareano, ex quibus manifestum est, quid de illo Musicorū genere statuendum sit, qui tantum octo Modos constituunt, & posthabitis omnibus quantumuis firmissimis rationibus, acriter tuentur, grande nefas, & dignum morte putantes, si vel latum pilum ab illo octo Modorum numero discedatur, quos Glareanus non dubitat affirmare, perpetuo dubitare, num recte sentiant de numero Modorum, vt cuius nullum certū, vel probabile tantum

tum argumentum proferre queant: nihil certi alios de Modis docere posse, vt qui eos non didicerint nec norint: nulla ratione posse eos discriminare, vt qui veram Modorum naturam, & singulorū differentias, incognitas ipsi habeant. Neque sane putandum est, minus vere hoc de vulgatis Musicis dici: Si enim de Franchino Glareanus vere dixit, malle se Franchinum ingenue fassum, quod vel Modorum discrimina non nosset, vel Aristoxenia essent paradoxa, cur idem vere non diceretur, de aliis, qui eoufque, quo Franchinus, mentis suæ acumine, non peruenere: At vero non auctoritate, sed rationibus agamus.

Si qui octenarium statuerūt, vera suæ sententiæ fundamenta habuerunt, & nouerūt; debuerunt ea iam dudum in publicis scriptis communicasse aliis ad confirmandos eos, qui idem cum ipsis sentiunt, & ad conuincendos eos, qui statuunt contrariū. Id enim decet noui dogmatis inuentorem & patronū, vt mentis suæ inuenta ipse tueatur, aliisq; quos vult suorū inuentorum patronos esse, tuenda, defendendaq; relinquat.

At quicumq; in publicis scriptis octenarium ponunt, illi eum sola sua, vel aliorū auctoritate vt affirmatum, ita & ratum, probatumq; esse volunt, nec quicquā rationū vsipiā reperitur, vnde

colligi possit, quomodo cogitata sua probare, & defendere contenderint.

Cum itaque doctrinam suam nullis rationibus confirmatam tradant: aliisq; obtrudere conentur, tanquam Apollinis oracula, iccirco sua inuenta, & placita, omnibus bonis suspecta reddunt, qui non tam quid quis dicat, quam cur, & qua ratione dicat, sedulo & grauiter attendunt. Et quod sine rationibus, vt in aliis disciplinis, sic & in Musicis asseritur, id, si cum veris rationibus pugnet, eadem facilitate reiicitur, qua asseritur.

. At inquit, se *Æolium* pro peregrino, *Hypozolium* pro *Hypophrygio*; *Ionicum* pro *Lydio*; *Hypoionicum* pro *Hypolydio* accipere: Eo vero argumēto, inquam hic ego, suam ineptiam & infantiam produnt. Significant enim se *Æolium* pro spurio, seu aduentitio, non pro legitimo, seu domestico habere: cum is quidē sit eiusdem dignitatis, eiusdem maiestatis, eiusdemque iuris cum reliquis, nec infrequēs in vsu bene canentium.

Nam vt reliqui, certā sui ambitus habet clauem, regularem *A a*, *Transpositam D d*: octaua, qua constat, suas habet partes legitime conceptas & natas, quartam *MI LA*, & quintā *RE LA*; cuius est mediatio harmonica, non minus atq;
reliqua-

reliquarum octauarum. Tam item, quam reliqui peculiare habet semitonorum situs, vt reuera sit a reliquis alius, æque legitimus, & domesticus, atque cæteri; nec reputandus pro peregrino: & vt in reliquis artibus, sic & in Musica, quæ distincta sunt, & re ipsa longissime quidem diuersa, sed tamen vera artis membra, ea recte quoque diuersis locis & præceptis traduntur, & explicantur, & discernuntur numeris. Secus vero si fiat, confusum chaos erit, nõ legitima præceptorum artis tractatio.

Quod Hypozolium pro Hypophrygio habent, Ionicum pro Lydio, Hypoionicum pro Hypolydio; necesse est ipsi fateantur, si verum fateri volent, se imprudentissime confundere, quæ sunt re ipsa longissime distincta. Sic enim necesse erit, aut illos Modos cum his vnum fieri, vt vtrique salui & incorrupti maneant, aut illos ex Modorum consortio prorsus excludi, & in exilium præscribi: Tertium sane hic nihil esse, imò ne cogitari quidem potest.

Atqui binos Modos Hypozolium & Hypophrygium, Ionicum & Lydium, Hypoionicum & Hypolydium cõmiscere, salua cuiusque natura & essentia, tam est possibile, quam miscere aquam & ignem, non corumpendis vtriusque elemēti proprietatibus. Nam quicquid in Mo-

dis est differētia, id ipsum omnium sanorū confessione est ex situ semitonorū in quintis & quartis, interueniente legitima mediatione, qui situs vbi est diuersus, certē nō poterit ex duobus modis vnus fieri, nisi monstrosa & prodigiōsa diuersorum & eiusdem confusione.

Quod si commixtio fieri nō potest, sequitur, vt aut hi, aut illi ex numero modorū segregandi sint; q̄ neutrum fieri potest: Hypozolius enim, Ionicus & Hypoionicus sunt apud auctores omnium fere vsitatissimi, testibus innumeris cationibus, cum simplicibus, tum coniunctis, quæ cuius obuiæ sunt. Quod autem est in frequenti artificum vsu, id nulla iusta ratione poterit ex artis præceptis reiici, & excludi, vt quæ profus necesse sit, ad vsum artificum conformari. Hi igitur omnino sunt retinendi.

Sed neq; reiiciēdi cæteri, Hypophrygius, in quā, Lydius & Hypolydius: sunt enim ipsi quoque ab auctoribus præstantissimis assumti sæpe & vsurpati; nec est in ipsis quicquā vitii, sed decantantur, & decātari possunt, recte, artificiose, iucunde & suauiter, vt præter omnē culpā, præterq; æquitatem, indicta causa, in exiliū proscripsi sint ab imperitis, quibus propterea necesse est, sedes suas saluas relinquere, eosque ab exilio reuocare, & pristinae suæ dignitati restituere.

Quod

Quod si igitur hi retinendi sunt, & illi non reiiciendi, nemine contradicente consequitur, plures esse Modos quam octo. Cum Glareano autem, & omnibus sanis Musicis statuo duodecim, veros & indubitatos esse Modos, cuius numeri rationes sunt grauissimæ.

Primo constat quemuis Modū habere suum ambitum, qui certos ac definitos limites Modo præscribat, extra quos progredi fas nō sit. Nonnunquam tamen quasi quadam licentia poetica longius excurrit ultra suum ambitum, non quod cōmeet in castra aliorum Modorum, sed quod sui ipsius ambitus limites emensus, ad eiusdem initiū & progressum infra supraq; assumendum continuandumq; luxuriet. Ambitus autem Modi est octaua, cuius tot sunt species, quot clauēs, siue notæ & soni, ab initio octauæ ad vsq; eius finem, siue initium octauæ alterius: quælibet enim clauis a se ad sui similem reducta, octauam, id est ambitum Modi constituit.

In octaua autem seu Modi ambitu considerata & spectanda sunt: Compositio (est enim octaua interuallum, non simplex, sed compositum) & compositionis variatio, quam vocant Mediationem, quod fiat in octauæ medio. Componitur autem octaua ex quarta & quinta interuallis, seu sonis, idque duplici ratione: Vna

Harmonica, Altera Arithmetica. Harmonica
 compositionis ratio est, quæ quintæ tribuit lo-
 cum inferiorem, quartæ superiorem: Arith-
 metica contra. Hæc gemina eiusdem octauæ
 compositio facit, vt quælibet octaua binos con-
 tineat modos, vnum qui harmonica alterû, qui
 Arithmetica mediatione constet. Et cû septem
 sint diuersæ octauæ, donec redeatur ad similem
 primæ, quæuis autē octaua dupliciter cõpona-
 tur, fit, vt natura Modi sint quatuordecim, si
 possent omnes pari felicitate & suauitate me-
 diari. Duæ vero sunt species, quæ mediationem
 istam vtramque recipere non possunt. Habet e-
 nim octaua duos semitonos, qui in legitima e-
 ius mediatione ita disponuntur, vt alter occu-
 pet quartam, alter quintã, quæ iusta est illarum
 octauæ partium dimensio, seu mensura. In iis
 vero, de quibus dixi, duabus speciebus, vterque
 semitonus in quintam incidit, quæ propterea
 iusto minorem sonû habet, hoc modo, MI, FA,
 RE, MI, FA, in quarta nullus est, eaque propterea
 sonum habet iusto maiorem, hoc modo, FA, VT,
 RE, MI, qui vterq; maior & minor, cum iniucû-
 dus est, & horridus, vt natura ipsa eû refugiat, &
 auerſetur, tû voci humanæ cantatu difficilimus,
 vt neq; sint, neq; esse possint in vsu canentium,
 & propterea prorsus oporteat duas illas species,

enu-

enumero Modorum segregare, quibus reiectis, manent vtraque diuisione Modi duodecim.

Quod autem quæuis octaua vtramque mediationem recipiat, id ne quidem illi negare possunt, qui tantum octo Modos constituunt. Nam ille, quem isti vocant octauum Modum, & ille, quem primum, hoc est, Hypomixolydium, & Dorium, eundem ambitum, & eandem ambitus istius clauem habent Dd: lis enim clauibus hi duo modi finiuntur: non autem in vna & eadem mediatione vterque Modus consistit, sed mediatio est gemina, eaque diuersa: Harmonica scilicet, quæ ex D, in quinta inferius collocata in a, deducit, RE, LA, & in quarta ex a, medio in d, superius posita constituit RE SOL. Itaque Dorium, vulgo primum Modum facit: Et Arithmetica, quæ ex d, in quarta inferius constituta in g, constituit, RE SOL, & in quinta superius collocata ex g, in d, facit VT SOL, modum Hypomixolydium, vulgo octauum.

Hoc concesso & posito, illud quod supra diximus, concedi necesse est, vt si vna octaua, vel illorum ipsorum testimonio vtramque mediationem recipit, cæteræ quoque vtramque recipere putandæ sint.

Præterea cum semitonorum variatio Modum a Modo discernat, & cuique Modo suum

Esse largiarur, tot Modos statui necesse est, quot variationes seu differentia in octauis ex situ semitonorum, interueniente vtraque mediatione, constituuntur.

At vero variationes seu differentia sunt duodecim: Sex harmonica mediatione, sex arithmetica. Nam situs semitonorum par est, & æqualis in sex modis: Impar & inæqualis in totidem. Par situs in imo partium octauæ est in duobus Phrygio & Hypophrygio: in quarta, MI, FA, SOL, LA, in quinta, MI, FA, VT, RE, MI. In progressu propinquiore in duobus: Dorio & Hypodorio: in quarta, RE, MI, FA, SOL: in quinta, RE, MI, FA, SOL, LA. In progressu remotiore itidem in duobus, Ionico & Hypoionico, in quarta, VT, RE, MI, FA, in quinta, VT, RE, MI, FA, SOL. Impar situs in imo in duobus: Æolio & Hypoæolio, in quarta MI, FA, SOL, LA, in quinta, RE, MI, FA, SOL, LA: In progressu proprio in duobus, Mixoæolio, & Hypomixoæolio, in quarta, RE, MI, FA, SOL, in quinta, VT, RE, MI, FA, SOL. In remotiore progressu, in duobus, Lydio & Hypolydio: in quarta, VT, RE, MI, FA, in quinta, FA, VT, RE, MI, FA. Hi modi, si numerentur erunt duodecim.

Sed & hoc est probandæ huius nostræ sententiæ argumentum immotum, quod ab usu artificum sumitur, qui cum sit artium magister, conse-

consequitur, vt quod est in vsu artificum, id ab arte nequaquam separandum sit: Tot itaque Modi in arte præcipiendi ac docendi sunt, quos ab artificibus vsurpantur.

Atqui tamen Choralis, quam in Figurali cantu, in vsu artificum sunt isti, quos diximus Modi duodecim. Id enim comprobant exempla vtriusque cantus, quæ ex præstantissimis auctoribus, & ipso cæcæntium vsu, in hoc libello, obseruata, & adducta sunt.

Hæc etiam præstantium Musicorû eruditissima opera spectant, quæ tota huic rei inserviunt, in eum scilicet finem facta, vt veritatem huius numeri Modorum obtinerent, cõfirmarentq; qualia sunt Herpoldi & Vtendalii aliorumque.

Quod si itaq; ipsa singulorû Modorum constitutio duodenariû numerum complet, & præstantissimorum Musicorum exempla in vtroq; cantu eundem confirmant, nemini amplius dubiû esse potest, quin omnino tot modi retinendi & docendi sint. Recte igitur concludit Glareanus, nihil a se noui esse confectum, in assertionem duodecim modorum, sed quod vel hominum negligentia, vel temporum iniuria, tam diu prope modum sepultum fuit, id a se pristino nitore esse restitutum.

Sunt itaque hi ipsi Modi, quorum principia

singulis hominum mentibus sunt insita, & qui prudenter vsurpati omnium affectus mouere, flectere, & regere possunt, vt confidam, non iniquos me habiturum iudices, etiam eos, qui modis quibusdam, præter meritum reiectis tantum octo statuunt. Hæc de Modorum numero: sequitur de eorundem ordine.

Fuit autem, & est etiam nunc Modorū ordo apud alios alius. Nam quidam eum ex ordinaria clauium successione deduxerunt, teste Glareano: Eorumque alii initium fecerunt ab A, clauē seu litera prima; alii a D, clauē seu litera quarta: vt qui his erant initiales D, E, F, G, ii illis fierent finales, positis clauibus a, $\frac{b}{c}$, c, post D, E, F, G, hoc modo: D, E, F, G, a, $\frac{b}{c}$, c, Alii ex ordinaria vocum Musicalium successione & consecutione ordinem Modorum deducendum esse statuerunt; quod existimarent, hanc rationem esse commodiorem illa, quæ ex clauium successione est. Alii Modorum dignitatē & indignitatem respexerunt, in eaque inuestiganda non ultra Dorū sunt progressi, cui ex dignitate primas tribuerunt. Alii ab ordinaria successione quintarum & quartarum desumptum ordinem maxime probarunt. Inter quos omnes nōdum de Modorum Ordine cōuenit, nec adhuc quidem verus & naturalis ordo est inuentus.

Nam

Nam quod attinet ad eos, qui ab ordine clauium initio factò ab A, Modorum ordinem incoandum, & clauium ductu dirigendum esse censuerunt, ii dudum causa sua ceciderunt. Est enim ille ordo vt incertus, & minime sibi constans, ita a doctis dudum improbatus.

Qui vero a D, initium fecerunt, vt Glareanus, & innumeri alii, ii videntur sane aliquid inuenisse, sed istud aliquid nihil est.

Non enim quod ordine clauium & literarum est primum, id continuo etiam natura primum dici potest. Et aliud est ordinem ex rerum natura deducere, aliud ex serie clauium & literarum.

Ex natura rerum qui deducitur, is vero perpetuus est, & semper sibi constat, & est immortalis, vbicunque terrarum de eo cogitetur, aut differatur; qui vero e progressu & ordine literarum est petitus & deductus, is perpetuus esse non potest. Vt vt enim videatur esse posse perpetuus apud nos, & communi omnium doctorum calculo approbari, aliis tamen locis esse nequit, cum pro varietate linguarum sit necessario mutandus.

Et cum vt vocabula, sic literæ sint rerum enuntiandarum ministræ, res autem sint dominæ, & vocabulorum, & literarum ministerio quasi

circumuehendæ, indignum fuerit, & iniquum rerum, vt Dominarum, ordinem & dignitatem, ex ferie literarum, ceu ministrarum velle deducere. Incertus itaque, cum sit ordo, & nequaquã perpetuus, & modis omnibus quasi dominis indignus, nemo sanus improbabit, quod eũ in hoc libello obseruare & sequi nolui.

Quod si maxime sibi constaret, debuit potius retinere illud initium Modorũ ab A, quod erat a veteribus inuentũ, quam istud a D, quod est a Glareano introductum & aliis. Atqui istius reiectio, huius incertitudinem & incõstantiam arguit.

Quod vero ad eos attinet, qui progressu vocum Musicaliũ, modorum ordinem dirigi volunt: ii quoque sententiam suam, vtpote nullo subnixã fundamento, indefensam reliquerunt, nec immerito.

Nam vt literæ & clauæ in Musica, non sunt omnibus locis eadem, sic syllabæ seu voces sunt incertæ, & possunt alibi, vt aliæ clauæ, seu literæ, sic aliæ voces vel syllabæ esse.

Quod si autem voces ex Musica plane tollerentur, quas commode tolli posse, quidam censuerunt, tum vero nequaquã posset ex iis, e Musica sublatis, ordo Modorum deduci.

Artium præcepta generalia esse debêt, & vbi-
que

que terrarum vera, necessaria, catholica, idcirco quicquid vel clauium, vel vocū ordine dirigitur, itaque incertum est, & inconstans, id cum præceptis artium connumerari non debet.

Porro sunt, vt diximus, qui in ordinādis modis, dignitatem & indignitatem respiciunt, & respiciendam censent, vt tanto magis vnus reliquos antecedit, quanto est ipse dignior. Sed neque illi sui instituti veras & solidas rationes afferunt, aut afferre possunt: nec fatis est dixisse Dorium esse omnium dignissimum, merito igitur primum proximum Phrygium, & ita deinceps. Sed requiritur porro, vt vbi hanc rem penitus cognouerint, cuiusque modi dignitatem viuis coloribus exprimant, & omnium oculis conspiciendam, cognoscendam, diiudicandamq; , subiiciant. Id vero immensi laboris fuerit, & nunquam finiendi: Vnde enim argumenta dignitatis, vel indignitatis, maioris vel minoris, sument. An ex singulorum Modorum proprietatibus & affectionibus: at quis est eas scrutatus: Idem Sol diuersissimos effectus habet, indurans lutum, ceram autem liquetfaciens: ita modus vnus & idem in diuersis animis, diuersos potest efficere motus: Potest itē sic a perito artifice componi, vt nunc hilari & lætissima constet melodia, nunc contra tristi & lugubri.

Non est igitur singulorum Modorum vna aliqua perpetua & æterna proprietates, quæ res sane perquam est imperscrutabilis.

Et vt concedatur posse illud inuestigari, tamen inde non sequitur, vt ideo digniores sint in ordine primi. Neque enim verum est, vt quæ res est dignior, ea sit etiam natura prior.

Nam & res indigniores natura priores esse possunt: In Grammatica certe dignior est Syntaxis, vt sine qua, nullus Etymologiæ vsus sit ad bene loquendum, & tamen in ordine præceptorum sequitur. In Rhetorica pronuntiatio dignior est Elocutione, quia illa hanc in actum producit, & sine illa nihil potest elocutio: & tamen ea, quæ dignior est, sequitur: præcedit, quæ minus digna. In Logica iudicium sane dignius est inuentione, & tamē inuentionem sequitur: Syllogismorum & Methodi doctrina in iudicio est dignissima, & tamen vltima.

Quod cum ita sit, nemo est, qui non videat falsum esse hoc axioma: quod, quo quod dignius, eo sit natura prius. Ne quidem igitur hæc ratio ordinandi Modos probari potest, vtpote incerta, inconstans, imo falsa, & nulli fundamento innitens.

Qui verò ordinem Modorū, naturali quar-
tarum & quintarum serie dirigendū instituent-
dumque

dumque esse censent, ii demū omnium rectissime sentire videntur. Quicquid enim in quoquo modo est, id ex quarta est, & ex quinta. Est enim octava interuallum, non simplex, sed vt supra dictum est, compositum. Verum enimvero in eo hallucinati sunt, quod horum interuallorum ordinem, potius ex ipsorū dignitate, quam differentia sonorum, sumendum esse, censuerunt: existimantes, si quid ipsi suo iudicio tanquam dignissimum priori loco statuissent, id esse naturaprimum, reliquas species recte continua vel clauium, vel vocum successione, sequi: quod esse falsum supra est a nobis monstratū, ex dignitate, scilicet, maiore, non posse quicquam certi concludi, de naturali rerum disponendarum ordine. Manifestius item est, quam vt vlla probatione indigeat, quod ex vocum continua successione de eo ordine nihil constitui possit.

Quod si vero perpetuum quartarum & quintarum ordinem nosse volemus, necesse est attente consideremus compositionem, & in ea ipsius processum: Inde enim de naturali singularum specierum serie certo cognoscemus.

Componitur autē, vt quæuis quartæ species, ex semitono, & tonis duobus, sic quæuis quintæ species ex semitono, & tonis tribus. Et cum quicquid in singulis speciebus discriminis est, id

totum sit ex semitono, eiusque varia dispositio-
 ne (testibus etiam antiquissimis Musicae scripto-
 ribus) semitonus autem, si compositionem so-
 norum spectes, natura sit prior tono, iccirco ex
 situ semitoni de Modorum ordine rectissime
 concludi poterit. Neque enim potest istud de
 ordine iudicium aliunde sumi, nisi aut ex semi-
 tonis, aut ex tonis, præter quos nihil aliud est in
 interuallis sonorum.

Ex tonis autem illud sumendum esse nemo
 facile crediderit, vt qui tanto sunt posteriores
 semitonis, ordine & natura, quanto in Arith-
 metica, inter nouem vnitates ordine scriptas
 quarta vel quinta vnitas prior est, nona poste-
 rior.

Quod si vero ex semitono sumendus est or-
 do, certe quidem petendus est, ex vario situ, vel
 diuersa in his interuallis collocatione semitonis;
 siquidem ea sola quæuis species a cæteris distin-
 guitur.

Quando igitur ex situ semitoni deducendus
 est ordo Modorum, quæritur porro, an ne ini-
 tium numerationis potius ab eo faciendum sit,
 qui est in imo, an ab eo, qui in Medio, an ab eo,
 qui in summo.

Atqui ab eo, qui est in summo, inchoare vel-
 le, plane ineptum videretur, quoniam Musici in
 collo-

collocandis Modis ab imo ad summum semper sunt progressi : Et sane videretur data opera, Musicis omnibus velle aduersari, qui nulla probabili ratione, eiusmodi ordinem instituere aggrederetur, qui plane esset incertus, & ab omnibus repudiatus.

Sic neque ab eo initium fieri potest, qui est in medio, cum ineptū sit, & prorsus inconueniens, neglecto imo & summo, initum facere ab eo, qui medius est inter vtrumque.

Relinquitur igitur, quod potius ab eo Modo incipiendum sit, qui sitū semitoni habet in imo, vt demum per medios situs, ad summum vsque progressus fiat : quem rectum ordinem Musici nominant, & semper prætulerunt ei, qui est inuersus. Et felicius ab imo ad summum, quam a summo ad imum proceditur.

Hoc itaque si verum est, vt est verissimū, sequitur, eam quartæ & quintæ speciem reliquis priorem esse, quæ habet semitonum in imo, Secundam, quæ eundē habet loco secundo : Tertiam, quæ tertio; Quartam quæ quarto.

Si enim ex semitonorum situ, ab imo, ordo ille deducendus est, alius statui, aut inueniri nequit.

At vero semitonus situm mox in imo habet in quarta, MI LA, & quinta MI, MI; In pro-

gressu loco secundo, in quarta, RESOL, & quinta RELA, loco tertio in quarta VT FA, & quinta VT SOL, loco quarto in quinta FA FA: Ut igitur MILA, & MI MI, ordine species prima, & RESOL, & RELA, proxima: Sic VT FA: & VT SOL, tertia, & FA, FA, quarta & vltima erit.

Hinc iam porro de ordine octauarum, ex eoque de ordine Modorum statuendum est.

Nam cum octauæ sint quiddam compositum ex quartis & quintis, ordinē suum, ordine quartarum & quintarum recte dirigi patiuntur.

Cumque octauæ species sint septem, quæ solis semitonis in quartis & quintis variantur, & distinguuntur, & in aliis situs semitonorum in quintis & quartis sit par, vel æqualis, in aliis impar vel inæqualis: idcirco ad duo genera octauæ reuocari possunt: Ut vnum sit, quod eas complectatur, quæ in suis partibus situm semitonorum habent parem Alterum quod eas, quæ imparem. Illud autem recte præcedere, hoc subsequi, extra controuersiam est, cum omne quod idem est, id recte præcedat variato.

Pares igitur octauæ sunt, prima, quæ semitonos in imo paribus locis habet, composita ex MILA, & MI MI; Ibi enim semitonus est in imo, cum quartæ, tum quintæ, vt alium intra se sonum non agnoscat. Proxima est quæ semitonos
habet

habet loco secundo; composita ex RE SOL, & RE LA, infra enim semitonum, qui est loco secundo, Tonus est, in vtriusque, quartæ & quintæ intervallo. Tertia est, quæ semitonos habet loco tertio pariter iunctos, composita nimirum ex VT FA, & VT SOL. Nam infra semitonum tertio loco positum vtroque habet duos tonos: Et hæc quidem sunt octauæ, situ semitonorum pares.

Impares sunt, quæ semitonos in quartis & quintis habent locis imparibus: Et hic primas tenet octaua, quæ componitur ex quarta MI LA, & quinta RE LA: Illic enim semitonus mox occurrit in imo: hic infra se tonum habet. Proxima est, ex quarta RE SOL, & quinta VT SOL. Illic enim semitonus vnum tantum tonum infra se habet; hic duos. Tertia est ex quarta VT FA, & quinta FA, FA. Illic enim semitonus duos tonos, hic tres infra se habet.

Hic octauarum ordo cum recte deducatur ex ordine quartarum & quintarum, & ex situ semitoni in vtriusque, sequitur eodem ordine modos quoque numerandos, & collocandos esse. Nam cum sint Modi ex quintis & quartis compositi, & semitonorum variatione distincti, & alii secundum ordinem octauarum, ipsi quoque ordinem Modorum instituerint, ordo qui in hoc

libro describitur, verus, naturalis, legitimus & perpetuus sit, necesse est.

Concluditur igitur modos primū & secundum esse eos, qui constant octaua, composita ex quarta MI LA, & quinta MI MI: Phrygius autem harmonica mediatione: hypophrygius arithmetica istius octauæ compositione constat. Est igitur iure naturæ, vt. ille primus, ita hic secundus. Qua eadem ratione de ordine reliquorum iudicari poterit.

Hæc ratio est ordinis, quo modos in hoc libello disposui, qui si quibus minus satisfaciet, quod videbitur esse nouus, & hætenus inauditus, si sciant, quod etiam alia fuerint aliquando noua, quæ demum modo facta sunt vetera, & visitata. Neque continuo fallum est, quicquid est nouum, alioquin nihil veri in vlllo auctore esse mus habituri, cum omnia, quæ iam habemus, etiam vetustissimorum auctorum quondam fuerint noua.

Quid? quod ante hæc tempora doctissimi & clarissimi viri, publicis scriptis testati sint, sibi qualemcunque illam octo Modorum tractationem, quam spectat etiam ordo, non satisfacere, desiderare enim se pleniorē tractationē duodecim Modorum, quæ naturam & dichotomiam singulorum habeat, & exacte persequatur.

tur. Sed legatur hac de re clarissimi & contultissimi viri Ioannis Thomæ Freigii, I. V. Doctoris, & Philosophi præstantissimi, præfatio, quam, clarissimi & de re literaria optime meriti viri D. Friderici Beurhusii, Rectoris scholæ Tremoniensis dignissimi, Musicæ anno 80. præfixit.

Neq; vero hoc nouo ordine quenquam offensum iri existimo: Etsi enim primas tribui Phrygio, secundas Hypophrygio, tamen illum non nominaui primum, neq; hunc secundum, contentus appellationibus veterum, qui Phrygium & Hypophrygium nominarunt.

Poterit igitur per me, qui volet, eum nominare tertiū, qui hic nominatur Phrygius, quartum, qui Hypophrygius. Quod si fecerit etiam in reliquis, nec ipse me, nec ego ipsum offendere. Sed hæc de Modorum ordine: sequitur de Differentiis, seu Tropis.

Mirabuntur sanè etiam boni & docti viri; quod in Modorum descriptione, nullam prorsus differentiarum, seu vt vocant, Troporum, mentionem feci, cum prope nullū sit templum, nullus cantantium chorus, vbi Tropi illi nō sint recepti & approbati. Et cum alias delectet varietas, magna cum voluptate, eos retinendos esse existimabunt.

At vero si mecum attente considerauerint, quam vanæ sint illæ differentiæ, nõ dubito, quin æquo animo sint laturi, quod Tropi hic õmissi sunt, & tanquam putida Musici corporis membra resecta.

Neq; enim vlla ratione probari potest, vnum Modum plures vna differentias habere.

Nam si plures habebit, necesse est, vt eas habeat, aut ex diuerso ambitu; aut ex diuersa mediatione, aut denique ex diuersis finibus: quicquid enim in modis, præter semitonos, eorumq; situs, differentiæ est, id ex ambitu, mediatione, & sine ptoprio & natiuo, sit oportet.

At neque ex ambitu Tropus esse potest, licet enim quilibet Modus ambitum suum alii communicet, sola mediatione variante, tamẽ alios, ac modus habet, ambitus, ipsi dare nequit, & si maxime contingat, vt modus ex suo in aliũ ambitum abeat, in eoque perseueret, nec continuo reuertatur ad proprios fines, tum Modus ipse totus immutatus est in aliũ, cuius & ambitum, & mediationem assumfit.

Sic neque fieri potest, vt ex mediatione differentiæ plures vna constituantur, siquidem quilibet modus vnã tantum mediationem habet, eamque aut Harmonicã, aut Arithmeticã: Vbi autem illa est, ibi hæc esse nequit, con-
traque,

traque salua vnius eiusdemque modi natura, & substantia.

Neque possunt etiam plures & proprii fines vnius Modie esse, præter vnum, vt & Glareanus innuit, vbi ait: *καθολικῶς*, verum est, quod a Musici omnibus præcipi solet, Omnium Modorum finem, in intima diapente chorda statui: quam eandem ob causam etiam reprehendit finem Hymni, A solis ortus cardine, &c. qui cum proprie debeat esse in D, quippe quod Modus sit Dorius, exit improprie in E, qui finis est proprius Phrygii.

Cum ergo neque ex ambitu, neque ex Mediatione, neque ex fine differentiarum plures vna deduci possint, reuera nullæ sunt, nec est quicquam aliud vnde recte sumi queant.

Quod si vero sunt de essentia cantus, cur non eodem modo in cantu adhibentur coniuncto.

Sed, addantur iudicia & censuræ præstantissimorum Musicorum.

Glareanus, Molestam, inquit, negotium est, de Modorum differentiis, res meo quidem iudicatu superuacanea. Quam ego inde natam arbitror, vel quod in principibus formulis, inter doctos, primosque huius negotii auctores, non conueniebat, ideoque & differentias pro formulis, & contra formulas pro differentiis vsur-

patas: vel quod verifimilius est, ob immodicam quorundam subtilitatem, qui facilitatem intonandorum (vt recte dicam) antiphonarū quærentes, rem satis per se lucidam, oppido obscuriorem fecerunt. Et ibidem:

Longum fuerit, inquit, enarrare, quam ratione inuentæ, & quæ, quibusque antiphonis, differentia aptanda, curiosorum hominū negotium, ne dicam otiosorum.

Ornitoparchus, differentiæ, inquit, de Tonorum (sic enim cum aliis modos nominat) essentia non sunt, sed tantum pro indoctis, vt in diuersis modorum initiis, facilius ordinantur, repertæ, inquit Pontifex in Musica. Neque D. Bernhardus multum approbare videtur; Multarum enim confusionum, errorumque occasionem dant differentiæ. Cum igitur obsequium nostrum, quod Deo præstamus, rationabile esse debeat, relictis differentiis, quas nulla probat ratio, solum de capitalibus modorum tenoribus, solliciti sint studiosi lectores, ne inutilibus, superuacaneisque præceptis se inuoluant, noctis cælginem induant, ac rem facilem obscurissimam reddant, ac difficilissimam. Hæc Ornitoparchus de differentiis.

Sebaldus Heiden differentias ex professo in Musicis suis damnat: Dum singulorum Modorum

dorum fines proprios fecit, in clauibus, Modorum finibus destinatis Sic enim Dorii finem in omni cantu facit D. Phrygii & Hypophrygii E: Lydi & Hypolydii F: Mixolydii & Hypomixolydii G.

M. Cyriacus Snegassius in Musico suo libello sic ait: De Tropis (sic enim differentias vocat) porro notandum, quod in plagis quidem integri, in autentis autem plane corrupti sint, nec proprie Modum quisque suum referant: Exempli gratia. Tropus in Dorio vsitatus, potius octauo, quam primo congruit, est enim G. Similiter de reliquis iudicandum. Apud primos inuentores procul dubio hi fuere, qui etiam hodie a quibusdã cantoribus vsu recipiuntur. Sic Dorius tantum in D. Phrygius in E: Lydius in F. Mixolydius in G. finiatur. Hæc Snegassius.

Hinc opinor manifestũ est, non tam ex meis rationibus, quam ex grauissimorum virorũ grauissimis testimoniis & argumentis, quid de differentiis modorum statuendum sit, & quæ mihi fuerint causæ, vt eas a vera artis Musicæ descriptione voluerim seiunctas.

Quod videlicet, testibus, quos supra citauimus, sint inuentum i curiosorũ, imo otiosorum hominum, eorumque, qui rerum Musicarum

nihil, aut parum intellexerint; quod nec a primis artis huius inuentoribus, nec a sanioribus ipsorum successoribus, sit approbatum, quodque nulla ratione approbari possit. 2. Quod tantum ad ostentandam subtilitatem aliquam suorum inuentorum, & ad obscurandam facilitatem in tonādorū antiphonarū, & pro indoctis, sit introductum. 3. Cuius præcepta non sint de essentia artis Musicæ, sed inutilia & superuacanea, quod dent occasionē infinitarum confusionum, errorumque, quod rem facilem obscurissimam reddant, & totam Modorū doctrinam corrumpant. 4. Quod molestum negotium sit & a præstantissimis artis Musicæ scriptoribus damnatum & reiectum. 5. Quod fines proprii singulorum Modorū sint retinendi.

His rationibus me omnibus bonis excusatum fore confido, quod differentias, tanquam inutilia, & superuacanea præcepta, verorum descriptioni adiungere nolui. Neque enim sunt ferēda in arte præcepta ea, quæ artis essentiam non spectant. Sed de differentiis quoque ista pauca dixisse sufficiat. Restant nonnulla, in quibus ipsis quoque diuersum, a reliquis, sentio: sed de iis omnibus dabitur, Deo volente, alias, agendi occasio, cui istorum explicationem referuabimus.

Hæc autē sunt, Lector, de quibus in fine huius libelli, bonis & doctis viris monēdus esse videbaris, ne iis ut maxime necessariis, destitutus, ab aliquo reprehensore in sinistram iudicium facile raperere: sed ut veris & solidis institutorum rationibus instructus, hæc nostra teque ipsum tueri & defendere posses, nec leuiter desereres ea, quæ verò maxime consentanea sunt, & ex veris & immotis artis fundamētis exstructa.

Nec vero patere, ut offendat te quicquam præceptorum reliquorum, nec sententiis præcipitanter iudicantiū, subscribe, sed candorem adhibe, & iudicium sanum, & integrum, quod rem penitus cognoscat, deinde sine affectibus iudicet. Id est enim boni viri proprium.

Nec audi eos, quibus nimia videbitur in distributionibus præceptorum esse adhibita subtilitas, quam ipsi minime necessariam fuisse clamabunt: Nam cum in cæteris artibus eadē docendi & distribuendi ratio hucusq; feliciter, & magno cum discentiū fructu, obseruata, & adhibita sit, non video cur ea ipsa docendi ratio possit in Musica improbari, quasi quæ discenti- bus minus emolumento esse queat.

Idcirco iudica, & candide iudica. Et memineris etiam præstantissimorum Musicorum iudiciis, Artem nullam dici posse, que non suis,

certis, & generalibus regulis continetur, & artem, vt est ars, tractandam docendamq; esse.

Quod si feceris nullum mihi erit dubium, quin sanum & æquum iudicium tuum sit futurum. Si quæ vero erunt, quæ vel in definitionibus, vel distributionibus, breuiter, in materia, vel forma artis, requirent pleniorẽ expositionem, & legibus Logicis magis conuenientem, ignosces hac prima vice ei, qui eadem & inuenire, & perficere simul non potuerit. Honestam est aggrediendi voluntas, etiam si perficiendi non assit facultas, Forsan post hæc meliora. Vale, & hoc qualecunque scriptum, æquibonique consule. Brunsvigæ scripta. 5. Kalend. Nouemb. Anno partus virginiei. 1592.

*Iohannes Magirus,
Cantor.*

B. L. E.

B. LECTORI S.

Qua generalia sunt, generaliter illa docentur,
 Cetera qui docuit, sedulus usus erat.
 Hac generalia sunt, generaliter ergo docenda,
 Cetera qui doceat, sedulus usus erit.

I. M. C. F.

AD IOANNEM MAGIRVM
Cantorem.

*Sunt, qui magna quidem scripsere volumina, multi
 Tradentes artem, Phœbe canore tuam,
 Atqui admisceri multa hic peregrina videmus,
 Et quoque vel decies unum & idem repeti.
 Verum hand est artis, de rebus dicere iisdem
 Sic eadem, nullus scribere multa labor.
 Tradere res multas breuibus, nec omittere quicquam
 Hoc opus, hic labor est, culte Magire, sacer.
 Ad certas veluti renocasti Musica leges,
 Nam nec idem repetis, nec peregrina dodes.
 Iusto & queque loco tradis: sic gratius istud.
 Simplicitas methodi candida reddit opus.
 Hoc igitur frueri ingenio suau:que labore,
 Gens studiosa, cane & Musica grata Deo.*

Sebastianus Magius Collega Ca-
 tharinianus.

AD AVTHOREM.

*Imago cum cœlestis est ars Musices,
 Visa, Magire, que: itur: qua laus tibi
 Ferenda sit sacro ab ordine Actii
 Apollinis, labore pro tam amabili*

Et pergrani, methodo decora quem ducit,
 Magistra & arte es exsecutus optime,
 Generaliter docendo in arte hac Musices
 Generalia, usus sedulus cum cetera
 Qui tradidit fuit. Camana ad qua sacra
 Sic inferunt: Ut non graue est Hyanthiis.
 Musis sua genti dare ampla pramnia,
 Morum integra, laudes perennes scilicet:
 Sic & Magix turba Tymbræi gregis
 Benigna iam laudes ab hoc conamine
 Spondet perennes: nam docent generalia
 Generaliter, relinquit usus sua:
 Sic inquit, alas momentes ethera
 Carpunt, nouoque fit labore gloria.
 Tibi Magix dulcis, & laus gignitur.
 Quare ut politus est & integer tuus,
 Labor, mihi sic gratus est, & omnibus
 Placet, quibus mens integra est, & perfficax
 Intelligentia, absque liuore improbo.
 Hunc ergo felicem laborem dilige
 Iuuentus optima, & repente carmina
 Pergrata, grata cum docentur denique,
 Quae saepe mille sunt petita dulcibus
 Votis. Labor Gratus uetustatis, labor
 Multo sed hic est Grator, gratissima
 Est uita, cuius est imago ars Musices.

Georgius Rudemanus scholæ
 Brunsvicentium Cathari-
 nianæ collega.

INDEX

INDEX RERVM MUSICA-
 RVM QUÆ HIS LIBRIS COMPRE-
 henduntur: Numerus prior librum, po-
 sterior cap. notat.

<i>Æolius modus quis</i>	2. 15
<i>Æolius & Hypoæolius quando connectuntur.</i>	2. 17
<i> Applicatio clauium & uocum.</i>	1. 19
<i>Eadem.</i>	
<i>Diuersa.</i>	
<i>Ordinaria.</i>	
<i>Prima.</i>	
<i>Regularis.</i>	
<i>Transposita.</i>	
<i>Deducta.</i>	1. 20
<i>Recta.</i>	
<i>Inuersa.</i>	
<i> Applicatio simplex.</i>	1. 11
<i>Contigua.</i>	
<i>Disiuncta.</i>	
<i>Tertia.</i>	
<i>Quarta.</i>	
<i>Quinta.</i>	
<i>Sexta</i>	
<i> Applicatio composita octaua.</i>	1. 22
<i>Species septem.</i>	
<i>Harmonica.</i>	
<i>Arithmetica.</i>	
<i> Applicatio extraordinaria.</i>	1. 23
<i> In Applicatione deducta spectanda.</i>	1. 20
<i>Affectio.</i>	
<i>Repetitio clauium & uocum.</i>	

I N D E X.

C.

<i>Cantus est subiectum Musica.</i>	1. 1
<i>Cantus quid.</i>	1. 1
<i>Cantus systema quid.</i>	
<i>Cantus est duplex.</i>	
<i>Simplex.</i>	
<i>Coniunctus,</i>	
<i>Claves quid, quot, & genera.</i>	1. 9
<i>Scripta.</i>	
<i>Intellecta.</i>	
<i>Clavium & vocum coniunctio in scala.</i>	1. 18
<i>Clavium ordo, Rectus vel inuersus.</i>	
<i>Clavium & vocum coniunctio.</i>	
<i>Regularis.</i>	
<i>Transposita,</i>	
<i>Clavium & vocum Applicatio. vide Applicatio.</i>	
<i>Compositionis genera Primarium.</i>	2. 29
<i>Exornatio,</i>	
<i>Communis in clausulis.</i>	
<i>Singularis in Fugis &</i>	
<i>Concordantiis.</i>	
<i>Compositionis genus Accessorium.</i>	2. 30
D.	
<i>Dorius modus quis.</i>	2. 9
<i>Dorius & Hypodorius quando connectuntur.</i>	2. 11
<i>Dissonantia quid, genera, propria.</i>	2. 26
E.	
<i>Elementum Cantus quid.</i>	1. 2
<i>quotuplex.</i>	
<i>Princeps.</i>	
<i>Nota & Pausa.</i>	

I N D E X.

<i>Elementum Ministrum.</i>	1. 8
<i>Elementi consideratio Accidentaria.</i>	1. 18
<i>Essentialis.</i>	1. 2
<i>Quantitas.</i>	1. 10

H.

<i>Harmonia quid.</i>	2. 1
<i>Communis.</i>	
<i>Propria.</i>	2. 24
<i>Simplex.</i>	
<i>Eius gradus & genera.</i>	
<i>Est in consonantia vel dissonantia.</i>	2. 25
<i>Composita, eius voces.</i>	
<i>In Harmonia componenda spectandus modus.</i>	2. 28
<i>Hypoaolius quis.</i>	2. 16
<i>Hypodorius quis.</i>	2. 10
<i>Hypoionicus quis.</i>	2. 13
<i>Hypolydius quis.</i>	2. 22
<i>Hypomixoaolius quis.</i>	2. 19
<i>Hypophrygius quis.</i>	2. 7

I

<i>Intervallum in Musica quid.</i>	1. 16
<i>Simplex.</i>	
<i>Conignum.</i>	
<i>Disiunctum.</i>	
<i>Tertia.</i>	
<i>Quarta.</i>	
<i>Quinta.</i>	
<i>Sexta.</i>	
<i>Compositum octava.</i>	1. 17

I N D E X.

<i>Ionicus Modus quis.</i>	2. 12
<i>Ionici & Hypoionici connexio.</i>	2. 14

L.

<i>Lydius modus quis.</i>	2. 21
<i>Lydi & Hypolydi connexio.</i>	2. 23

M.

<i>Mixxoalios.</i>	2. 18
<i>Mixxoalios & Hypomixxoalios connexio.</i>	2. 20
<i>Modus in Musica quid.</i>	2. 5

<i>Modorum Finis regularis & proprius.</i>	
<i>Affectio in Defectu & Redundantia.</i>	
<i>Maiore vel minore.</i>	
<i>Genera.</i>	

<i>Musica quid.</i>	1. 1
---------------------	------

<i>Musica partes.</i>	
<i>Pars prima est elementaria.</i>	1. 2
<i>Postrema harmonica.</i>	2. 1

N.

<i>Nota quid, qua genera.</i>	1. 2
<i>Nota Cantus simplicis.</i>	1. 3
<i>Consuncti</i>	
<i>Compositae affectiones & species.</i>	1. 5
<i>Notarum connexio.</i>	1. 15

O.

<i>Oktava est intervallum compositum.</i>	1. 17
<i>Partes.</i>	
<i>Compositio Harmonica.</i>	
<i>Arithmetica.</i>	
<i>Pausa</i>	

I N D E X.

P.

<i>Pausa quid & quae genera.</i>	1. 7
<i>Pausarum usus in compositione.</i>	2. 30
<i>Necessarius.</i>	
<i>Arbitrarius.</i>	
<i>Phrygius modus quis.</i>	2. 6
<i>Phrygii & Hypophrygii connexio.</i>	2. 8

Q.

<i>Quantitas in Musica quid.</i>	1. 10
<i>Aequalis, Prima, Infita.</i>	
<i>Assumpta, Deducta.</i>	1. 14
<i>Quantitatis Augmentum.</i>	1. 11
<i>Signa.</i>	
<i>Diminutio.</i>	1. 12

S.

<i>Scala. 1. 18. Primus, Deductus.</i>	
<i>Sonus in Musica quid.</i>	2. 2
<i>Idem.</i>	
<i>Diuersus.</i>	
<i>Immediatus. Simplex.</i>	
<i>Minor semitonus.</i>	
<i>Maior.</i>	
<i>Compositus.</i>	2. 3
<i>Quarta.</i>	
<i>Quinta.</i>	
<i>Tertia.</i>	
<i>Sexta.</i>	
<i>Octaua, Harmonicus.</i>	2. 4
<i>Arithmèticus.</i>	
<i>Differentia.</i>	

M

I N D E X.

<i>Soni distantia, Intentio, Remissio.</i>	2. 2
<i>Systema Cantus.</i>	1. 1
<i>T.</i>	
<i>Tactus quid, partes quæ.</i>	1. 10
<i>Tonus.</i>	2. 2
<i>V.</i>	
<i>Vox Muscalis quid, quot, quæ genera.</i>	1. 8
<i>Princeps MI, FA.</i>	
<i>Subiecta.</i>	
<i>Voces diuersæ harmoniæ.</i>	1. 27.
<i>Bassus, Tenor.</i>	
<i>Alius, Discantus.</i>	
<i>Vocum Cognatio. & Diverfitas</i>	2. 18.

F I N I S.